

Prof. dr. sc. Ante Carić*
Ivana Kustura, dipl. iur.**

SUDOVIMA ZA MLADEŽ: USTROJSTVO, SASTAV I NADLEŽNOST PREMA ZAKONU O SUDOVIMA ZA MLADEŽ

U radu se obrađuje zakonsko uređenje ustroja sudova za mladež, sastav vijeća za mladež i njegova stvarna, teritorijalna i osobna nadležnost. Sudac za mladež ključna je figura u čitavom sudskom postupku prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Zbog toga, o njemu i njegovim osobnim i stručnim kvalifikacijama u najvećoj mjeri ovisi ostvarenje svrhe sudskog postupanja prema maloljetnicima. U drugom dijelu članka prikazuju se rezultati ankete provedene među 48 sudaca svih općinskih i županijskih sudova za mladež u Hrvatskoj. Anketa je pokazala da je glavni problem hrvatskog maloljetničkog pravosuđa nedovoljan broj predmeta iz nadležnosti Zakona o sudovima za mladež, osobito u sudovima u manjim županijskim središtima. Na kraju autori predlažu neka zakonska rješenja koja bi mogla dovesti do povećanja opsega poslova, a time i do bolje specijalizacije sudaca za mladež.

1. UVOD

1. Među različitim sredstvima za diferencirani tretman maloljetnih od punoljetnih počinitelja kaznenih djela sudovi za maloljetnike pojavili su se vremenski posljednji. I dok je materijalno kazneno pravo od davnine poznavalo različito postupanje prema maloljetnim delinkventima (koje se najčešće sastojalo u nemogućnosti izricanja smrtne kazne ili ublažavanju drugih strogih kazni), dotle povijest posebnih tijela za primjenu kaznenopravnih sankcija prema maloljetnicima počinje tek na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Sve do tada, a u mnogim zemljama još dugo vremena i poslije, redovni kazneni sudovi sudili su i punoljetnim i maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Štoviše, nije bila rijetka pojava da su se i mala djeca izvodila pred kazneni sud i kažnjavala strogim kaznama.

* Prof. dr. sc. Ante Carić, redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu u mirovini

** Ivana Kustura, dipl. iur., znanstvena novakinja na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu

Pokret za formiranje posebnih maloljetničkih sudova inspiriran je idejom humanijeg postupanja prema maloljetnim delinkventima na početku 20. stoljeća kao rezultat znanstvenih saznanja i naglog razvoja auksologije, biologije, psihologije i drugih znanosti o čovjeku. I u Hrvatskoj je zarana sazrela misao o potrebi drugačijeg postupanja s maloljetnim nego s punoljetnim počiniteljima u smislu formiranja posebnih vijeća u okviru redovnih sudova koji bi bili nadležni suditi maloljetnicima. Ipak, trebalo je proteći još dosta vremena da bi se oživotvorila ideja o osnivanju posebnih sudova za mladež, koji će omogućiti tretman maloljetnih delinkvenata u skladu sa suvremenim dostignućima na području maloljetničke delinkvencije. Zakon o sudovima za mladež iz 1997. godine usvojio je mnoga napredna rješenja o kaznenopravnom položaju maloljetnika, zbog čega ga možemo svrstati među vodeća maloljetnička zakonodavstva u Europi. U njemu se sveobuhvatno uređuje i materijalnopравни i procesnopравни položaj maloljetnika i ustroj sudova za mladež, koji postaju središte čitave društvene djelatnosti u području sprječavanja maloljetničke delinkvencije. Tim se zakonom u okviru redovnih sudova osnivaju odjeli za mladež koji čine temelj za izgradnju maloljetničkog sudovanja u nas. Vijeća za mladež isključivo su nadležna suditi svim maloljetnim počiniteljima bez obzira na težinu počinjenog kaznenog djela; njihova nadležnost proširena je i na mlade punoljetne osobe kao i na odrasle počinitelje koji počine neko kazneno djelo na štetu djece i maloljetnika; usvojena je koncentracija teritorijalne nadležnosti na razini općinskih sudova čime je povećan broj maloljetničkih predmeta u većim središtima; nadležnost suca za mladež proširena je na sve stadije kaznenog postupanja od pripremnog postupka pa sve do donošenja konačnog rješenja o obustavi izvršenja izrečene odgojne mjere odnosno o zamjeni odgojne mjere drugom mjerom.

2. Na navedenim odrednicama postavljeno je zakonsko uređenje modela našeg maloljetničkog pravosuđa. Međutim, zakonske su norme i pozitivna kaznenopravna rješenja jedno, a njihova praktična primjena u svakodnevnoj sudskoj praksi nešto drugo. Među njima može postojati manji ili veći jaz u smislu da se i najbolja zakonska rješenja nedovoljno ili pogrešno primjenjuju. To je naša stvarnost pred kojom se ne smije zatvarati oči. Zato se pri razmatranju sustava našeg maloljetničkog sudstva nameće pitanje kako se u praksi sudova oživotvoruju neka zakonodavna rješenja o organizacijskom ustroju, strukturi i djelovanju naših sudova za mladež. Odgovor na ta i mnoga druga pitanja iz područja maloljetničkog sudovanja ne može se dobiti bez istraživanja provedenih u sudovima, koja su nažalost u nas vrlo rijetka ili ih uopće nema. Upravo taj nedostatak saznanja kako djeluju naši sudovi za mladež ponukao nas je da u okviru znanstvenog istraživačkog projekta *Pravni položaj mlađih punoljetnika u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu*, koji se vodi na Zavodu za kriminološka i kaznenopravna istraživanja "Ivan Vučetić" pri Pravnom fakultetu u Splitu i koji uživa financijsku potporu Ministarstva znanosti, prosvjete

i sporta RH, pokušamo nešto više saznati o unutrašnjoj organizacijskoj strukturi sudova za mladež, sastavu vijeća za mladež i njihovoj nadležnosti, kao i o stajalištima i mišljenjima sudaca za mladež o nekim pravnim pitanjima iz djelokruga sudskog postupanja prema maloljetnicima.

U tu svrhu odlučili smo provesti pisanu anketu među sucima za mladež općinskih i županijskih sudova u kojima postoje odjeli za mladež. Anketiranje sudaca izvršili smo pomoću anketnog upitnika koji je sadržavao 44 pitanja s pretežno unaprijed ponuđenim odgovorima. S obzirom na takav opseg anketnog upitnika te brojnost i raznovrsnost pitanja koja smo u upitniku tretirali, razumljivo je da se u jednom ovako opsegom ograničenom radu ne mogu prikazati svi dobiveni odgovori i rezultati ankete. Stoga ćemo u ovom članku, nakon sumarnog pregleda nastanka i razvoja maloljetničkog sudstva u svijetu i u nas, analizirati odredbe Zakona o sudovima za mladež o strukturi odjela za mladež, sastavu vijeća za mladež i njihovoj stvarnoj, osobnoj i teritorijalnoj nadležnosti. Zatim ćemo prikazati rezultate ankete o postojećem stanju u našem maloljetničkom sudstvu u pogledu regrutiranja sudaca za mladež iz redova redovnih sudaca, opsegu poslova iz nadležnosti Zakona o sudovima za mladež koji obavljaju suci za mladež, njihovoj specijalizaciji i stručnom usavršavanju.

2. RAZVOJ MALOLJETNIČKOG SUDSTVA U SVIJETU I HRVATSKOJ

3. Važnu ulogu u nastanku prvih maloljetničkih sudova odigralo je shvaćanje, koje se javlja od polovine 19. stoljeća, da maloljetni delinkventi zahtijevaju drugačiju i manje formalnu proceduru od one koja se primjenjuje prema punoljetnim počiniteljima pred redovnim kaznenim sudom. Pojava prvog suda za maloljetnike povezuje se s donošenjem posebnog zakona 1899. godine u Chicagu (SAD), koji je predviđao formiranje sudova za maloljetnike u pokrajinama federalne države Illinois.¹ Međutim, taj maloljetnički sud nije bio neki potpuno odvojen i samostalan sud, već je redovnom kaznenom sudu spomenutim zakonom predano u nadležnost vođenje postupaka prema maloljetnicima koji su prekršili bilo koji zakon ili lokalni propis, zapuštenim maloljetnicima kao i onima kojima je potrebna pomoć i zaštita (čl. 1. Zakona). Ideja posebnih

¹ Zakon je nosio naziv *Act to Regulate the Treatment and Control of Dependent, Neglected and Delinquent Children*, a propisivao je sve bitne elemente što ih susrećemo u suvremenom maloljetničkom pravosuđu: posebne sudske dvorane za suđenje maloljetnicima, posebno određene premda ne i kvalificirane suce, odvojene sudske registre za maloljetničke predmete, službenika probacije za prikupljanje podataka i vođenje nadzora nad maloljetnicima, redovna izvješća iz ustanove u kojoj je maloljetnik smješten i sl. Vidi Carić, A.: *Problemi maloljetničkog sudstva*, Split, 1971., str. 82-84.

sudova za maloljetnike brzo se proširila i u drugim federalnim jedinicama SAD, tako da su do pedesetih godina prošlog stoljeća gotovo sve federalne države predviđale sudove za postupanje prema maloljetnim delinkventima, najčešće u obliku posebnih odjela redovnih kaznenih sudova. Pokret za formiranje maloljetničkih sudova širio se i izvan američkog kontinenta, osobito u Europi, gdje su pojedine države posebnim zakonima predviđale postojanje posebnih organizacijskih jedinica za suđenje maloljetnicima, koje se po svojoj strukturi, sastavu i nadležnosti više ili manje razlikuju od redovnih kaznenih sudova.

4. Istovremeno s pojavom prvih sudova za maloljetnike u SAD, u skandinavskim zemljama nadležnost za postupanje s maloljetnim počiniteljima kaznenih djela počela se prenositi na lokalna samoupravna tijela kojima je stavljeno u dužnost pružanje zaštite i pomoći svim onim maloljetnicima kojima je takva pomoć potrebna. Ideja se najprije javila u Norveškoj gdje je Bernhard Getz (autor norveškog Kaznenog zakonika iz 1902. godine) 1892. godine izradio nacrt Zakona o osnivanju odbora dječje zaštite. Usvojen 1896. godine, Zakon je predvidio izuzimanje maloljetnih delinkvenata iz nadležnosti redovnih sudova i njihovo stavljanje pod nadležnost odbora dječje zaštite koji su se trebali ustrojiti u svakoj općini. Poslije su i ostale skandinavske zemlje prenijele funkciju suđenja maloljetnim delinkventima na odbore dječje zaštite.² Takav sustav upravnog sudovanja maloljetnicima najbolje je razrađen u Švedskoj koja ima odbore dječje zaštite u svakoj općini. Ti odbori, osim preventivne funkcije u pogledu maloljetnika kojima je potrebno pružiti pomoć i zaštitu, imaju i sudsku funkciju suđenja maloljetnim počiniteljima kaznenih djela, a pod određenim uvjetima nadležni su i za postupanje prema mlađim punoljetnicima od 18. do 20. godine života.³

Ideja prenošenja funkcije suđenja maloljetnicima sa sudova na posebna tijela socijalne zaštite u okviru lokalne samouprave najdosljednije je provedena u skandinavskim zemljama i stoga se taj sustav običava nazivati skandinavski sustav za suđenje maloljetnicima. Njegove su glavne odlike stroga decentralizacija nadležnih odbora dječje zaštite i njihova široka nadležnost, ne samo prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela nego i prema svim ostalim nedelinkventnim maloljetnicima i djeci kojima je potrebna briga, pomoć i zaštita. Upravo zbog toga upravni sustav za suđenje maloljetnicima nije uhvatio dubljev korijenja izvan skandinavskih zemalja.⁴

² Vidi detaljnije Carić, A.: Mlađe osobe u kaznenom pravu (počinitelji i žrtve), Zagreb, 2003., str. 73-75.

³ Vidi The Child Welfare Act of Sweden, 1961., Sec. 25 b), Stockholm, 1965.; Carić, A.: Mlađi punoljetni počinitelji kaznenih djela i novela Kaznenog zakona iz 2006. godine, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Zagrebu posvećen prof. dr. sc. Franji Bačiću, Zagreb, 2007., str. 286-287.

⁴ Iznimka je Škotska u kojoj maloljetni delinkvent, pod određenim uvjetima, može biti upućen u *Children's Hearings* – službu socijalne zaštite na lokalnoj razini. Vidi Mackay, R.

5. Maloljetnički sudovi kao specijalizirana sudska tijela za tretman maloljetnih delinkvenata razvili su se iz redovnog kaznenog pravosuđa te su se u relativno kratkom vremenu od jednog stoljeća specijalizacijom kadrova, proširivanjem svoje nadležnosti i napuštanjem krutosti i formalizma u proceduri postupno odvajali od redovnih sudova opće nadležnosti. Sud za maloljetnike obično se shvaća kao poseban i autonoman sud sa specijaliziranim osobljem i postupkom za suđenje maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Međutim, u gotovo svim zemljama u svijetu autonomni i specijalizirani sudovi prije su iznimka nego pravilo. Ti su sudovi najčešće ustrojeni kao posebna odjeljenja postojećih redovnih sudova. Vrijedi konstatacija da ideja posebnih maloljetničkih sudova nije u jednakoj mjeri prodrla u sve krajeve svijeta. U mnogim su zemljama sudovi za maloljetnike obična zakonska fikcija, jer ne ispunjavaju ni minimalne uvjete da bi mogli pravilno djelovati i ostvarivati svoju zakonsku funkciju.

Postoje različite organizacijske mogućnosti za ustroj maloljetničkog pravosuđa u pojedinim zemljama, što ovisi o nizu socijalnih, kriminalnopolitičkih i pravnih čimbenika. Tako se sudovi za maloljetnike mogu ustrojiti u okviru redovnog pravosuđa (sudovi opće nadležnosti) kao integralni dio općeg i jedinstvenog sudskog sustava u zemlji, ili izvan njega kao specijalizirano pravosuđe, tj. kao posebna i samostalna vrsta sudova. Polazeći od te temeljne podjele, sve brojne i raznovrsne oblike sudova za postupanje prema maloljetnim delinkventima možemo razvrstati u četiri skupine.

a) Posebni i specijalizirani sudovi za maloljetnike koji su organizacijski i prostorno odvojeni od redovnih sudova, sa specijaliziranim osobljem i pomoćnim službama u okviru suda ili izvan njega. To je najviši oblik specijalizacije maloljetničkog sudstva i za njegovo normalno djelovanje nužno je osigurati dovoljan broj maloljetničkih predmeta. Stoga se takvi sudovi rijetko susreću, obično postoje u jednom ili u nekoliko većih gradova u zemlji u kojima je najveća koncentracija maloljetničke delinkvencije. To je slučaj s nekim gradovima u SAD gdje je organizacija maloljetničkog pravosuđa u nadležnosti pojedinih federalnih država. U ostalim mjestima maloljetnicima sude redovni kazneni sudovi ili posebna odjeljenja redovnih sudova, a posljedica toga je različit tretman maloljetnika ovisno o tome pred koji sud dolaze.

b) Sudovi za maloljetnike kao posebna odjeljenja specijalnih sudova, npr. obiteljskih sudova (*family courts*) ili sudova za obiteljske odnose (*domestic relations courts*). Takvi sudovi rješavaju sve predmete koji su povezani s obitelji, imaju dakle i građansku i kaznenu nadležnost prema svim članovima obitelji, uključujući i maloljetnog delinkventa. Oni održavaju ideju socijalnog jedinstva obitelji i shvaćanje da je za uspješan tretman maloljetnog

E.: The Juvenile Justice System in Scotland, u: European Juvenile Justice Systems, First Vol., Milano, 2007., str. 338-340.

počinitelja kaznenog djela važno raditi s cijelom njegovom obitelji. Na tome se temelji organizacija obiteljskih sudova u Japanu, koji obavljaju i funkciju maloljetničkog suda.

c) Sudovi za maloljetnike kao posebna odjeljenja (odjeli, vijeća) redovnih sudova opće nadležnosti. To je klasičan oblik ustroja maloljetničkih sudova, najviše je zastupljen u europskim zemljama i pojedinim državama SAD, a odražava ideju "jedinstva pravosuđa". U okviru tog modela moguće su veće ili manje razlike od redovnog suda u pogledu specijalizacije sudaca, različitog sastava suda (vijeća), stvarne i teritorijalne nadležnosti, posebne procedure i načina postupanja prema maloljetniku, posebne evidencije i sl.

d) Redovni kazneni sudovi koji sude i maloljetnicima. To i nisu sudovi za maloljetnike u pravom smislu riječi, oni imaju dvostruku ulogu redovnog kaznenog suda za punoljetne počinitelje i maloljetničkog suda. Ti sudovi sude maloljetnicima u istom sastavu i najčešće primjenjuju istu proceduru kao i kad sude punoljetnim počiniteljima, ali se maloljetnicima izriču ublažene kazne ili se za njih propisuju posebne sankcije. Na taj način maloljetnici u kaznenom postupku ne uživaju neku posebnu pravnu zaštitu.

Svaka zemlja usvaja onaj model maloljetničkog pravosuđa koji najviše odgovara njezinim potrebama za sprječavanje maloljetničke delinkvencije i općeg kriminaliteta, vodeći pri tome računa o postojećem redovnom pravosudnom sustavu, vladajućim pravnim i socijalnim shvaćanjima u pogledu prevencije maloljetničke delinkvencije, financijskim mogućnostima, pravnoj tradiciji i sl. Iz tih razloga međunarodni dokumenti koji propisuju standarde postupanja prema maloljetnim delinkventima ne izjašnjavaju se o pojedinim oblicima nadležnih tijela za primjenu sankcija prema maloljetnicima, već državama ostavljaju punu slobodu u odabiru onog modela pravosuđa koji u najvećoj mjeri može udovoljiti njihovim specifičnim kriminalnopolitičkim potrebama.⁵

6. Za nastanak hrvatskog maloljetničkog sudstva od iznimne je važnosti donošenje Naredbe bana Hrvatske, Slavonije i Dalmacije o kažnjavanju i

⁵ Tako Standardna minimalna pravila za primjenu sudskih postupaka prema maloljetnicima (Pekinška pravila), UN Doc. A/40/53(1985), usvojena od Ujedinjenih naroda u formi preporuka zemljama članicama međunarodne zajednice, u pravilu 14.1 ističu da će "nadležna vlast (sud, sudsko vijeće, odbor, savjet) postupiti prema maloljetniku u skladu s načelima pravičnog i nepristranog postupka". U Komentaru citiranog pravila stoji: "Nije lako odrediti definiciju nadležnog tijela ili osobe koja bi sadržavala općeprihvaćeni opis vlasti nadležne za odlučivanje. Pojam 'nadležna vlast' obuhvaća osobe koje predsjedavaju sudovima ili sudskim vijećima (sastavljenim od suca pojedinca ili nekoliko članova), uključujući suce profesionalce i suce laike, kao i upravne odbore (na primjer škotski i skandinavski sustav) ili druge neformalne službe i službe za rješavanje sporova koje su ovlaštene donositi odluke." Vidi Carić, A.: Zakon o sudovima za mladež i odredbe o maloljetnicima u Zakonu o prekršajima s komentarskim bilješkama, poveznicama i sudskom praksom, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 520-521.

zaštićivanju mladeži iz 1918. godine, koja je 1922. godine ozakonjena posebnim zakonom i vrijedila je u Hrvatskoj sve do stupanja na snagu Krivičnog zakonika i Zakonika o sudskom krivičnom postupku Kraljevine Jugoslavije 1930. godine. Osim što je sadržavala odredbe o materijalnompravnom i procesnompravnom položaju maloljetnika te o njihovu kažnjavanju i zaštićivanju, Naredba je propisivala osnivanje sudova za mladež, njihov sastav i nadležnost. Kod svakog sudbenog stola u pojedinim instancijama osniva se "sudbeni stol za mladež", a kod kotarskih sudova ban je mogao osnovati kotarski sud za mladež. Suce za maloljetnike i državne odvjetnike za maloljetnike određivao je ban iz reda "iskusnih sudaca dotičnog suda" na vrijeme od tri godine, ali se taj rok mogao produljiti. Suci za maloljetnike postupali su ne samo prema maloljetnicima (osobe od 14 do 18 godina), koji su počinili bilo koje od tri vrste kaznenih djela – zločina, prijestupa i prekršaja, nego i protiv punoljetnih osoba koje počine neko kazneno djelo na štetu djece i maloljetnika. U prvom stupnju sudac za maloljetnike sudio je kao sudac pojedinac i imao je široke ovlasti u svim stadijima postupka: provodio je izvide, brinuo se za izvršenje odgojnih mjera otpuštanja na prokušavanje i "prisilni uzgoj", birao pouzdanike koji su mu pomagali u postupku i od njih primao izvještaje. U Naredbi nalazimo i niz vrlo naprednih postupovnih pravila. Tako, primjerice, rasprava pred sudom bila je tajna, za određene slučajeve kažnjivih djela bila je dopuštena primjena načela svrhovitosti, a bilo je propisano da se postupak vodi u "prostorijama prikladnim za odijeljeno postupanje protiv mlađahnih lica".⁶ Ako danas s vremenske distancije od 90 godina analiziramo odredbe materijalnompravne, procesnompravne i organizacijske naravi iz Naredbe i usporedimo s odgovarajućim rješenjima iz Zakona o sudovima za mladež, nameće se zaključak da se Naredba iz 1918. godine može smatrati pretečom hrvatskog maloljetničkog kaznenog pravosuđa. Uostalom, zar naš današnji maloljetnički sud nije dobio svoje ime prema nazivu suda koji je prvi put uveden Naredbom? Pri tome ne treba zaboraviti vrijeme i prilike u kojima je taj značajni akt donesen: neposredno nakon završetka I. svjetskog rata i pet godina prije donošenja sličnog zakona o maloljetnicima u Njemačkoj 1923. godine.

Stupanjem na snagu Krivičnog zakonika i Zakonika o sudskom krivičnom postupku Kraljevine Jugoslavije 1929. godine prestali su vrijediti propisi Naredbe iz 1918. godine, uz napomenu da su njezine mnogobrojne odredbe o maloljetnicima bile preuzete u jugoslavensko krivično zakonodavstvo (neke čak i doslovno). Odredbe krivičnog zakonodavstva Jugoslavije primjenjivale su se samo na mlađe maloljetnike (osobe od 14 do 17 godina), dok je za starije maloljetnike (osobe od 18 do 21 godine) vrijedio režim za punoljetne

⁶ Iscrpan prikaz sadržaja materijalnompravnih i procesnompravnih odredaba Naredbe daje Singer, M. u radu Pedesetgodišnjica Naredbe bana Hrvatske o kažnjavanju i zaštićivanju mladeži, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 1968., br. 1-2, str. 453-469.

počinitelje. Mlađim maloljetnicima sudio je “sud za mlađe maloljetnike” kao sud naročite vrste redovnog krivičnog suda, koji je bio posebno odjeljenje u okružnim sudovima. Odlukom ministra pravde ta odjeljenja za maloljetnike mogla su se osnivati i u sreskim sudovima, ali samo ako je u sudu bilo iskusnih sudaca i prostorija pogodnih za odvojeno postupanje prema maloljetnicima. Takav sreski sud imao je proširenu teritorijalnu nadležnost i bio je nadležan za suđenje mlađim maloljetnicima s područja drugih sreskih sudova koji nisu ispunjavali uvjete za osnivanje odjeljenja za maloljetnike. Suce za mlađe maloljetnike imenovao je na vrijeme od tri godine predsjednik apelacijskog suda “iz broja iskusnih sudaca tog suda”.⁷

Odredbe jugoslavenskog maloljetničkog krivičnog zakonodavstva vrijedile su sve do nestanka Jugoslavije 1941. godine i one na izvjestan način pokazuju koliko je Naredba bana iz 1918. godine s mnogim svojim rješenjima bila ispred svoga vremena.

Poslijeratno krivično zakonodavstvo nove Jugoslavije korak je natrag u propisivanju postupanja prema maloljetnicima u odnosu prema rješenjima koja su bila usvojena 1918. godine. Tako Zakon o krivičnom postupku iz 1948. godine sadržava svega nekoliko članaka o suđenju maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Osim odredaba o hitnosti postupanja, nemogućnosti da se maloljetniku sudi u odsutnosti, potrebi ispitivanja ličnosti maloljetnika te zamjeni ili obustavi izvršenja izrečene odgojne mjere (koje se, uzgred rečeno, nisu ni primjenjivale, već su se maloljetnici redovito blaže kažnjavali), Zakon nije poznavao nikakve odredbe o sastavu vijeća za maloljetnike, a ni o kriterijima za imenovanje sudaca za maloljetnike, njihovim osobinama i sl. Jedino se za suce porotnike, kad se sudi maloljetnicima, traži da imaju iskustva u odgoju djece.

Nešto više odredaba o suđenju maloljetnicima nalazimo u Zakoniku o krivičnom postupku iz 1953. godine i one su smještene u posebnu XXVI. glavu pod nazivom: Postupak prema maloljetnicima. Novina su odredbe o određivanju suca koji će stalno postupati kao predsjednik vijeća za maloljetnike. Određuje ga vrhovni sud republike odnosno pokrajine, na prijedlog predsjednika okružnog suda u svim okružnim i većim kotarskim sudovima. Zakonik nije propisivao nikakve uvjete za određivanje sudaca za maloljetnike, ali se zato suci porotnici u vijeću za maloljetnike imenuju iz reda profesora, učitelja, odgojitelja ili drugih osoba koje imaju iskustva u odgoju maloljetnika. Da bi se omogućila specijalizacija maloljetničkih sudaca, Zakonik je predvidio koncentraciju teritorijalne nadležnosti u većim kotarskim sudovima, koji su nadležni za suđenje maloljetnicima i s područja manjih kotarskih

⁷ Vidi Hirjan, F.-Singer, M.: Maloljetnici u krivičnom pravu, Zagreb, 1978., str. 343-344.

sudova, mjesnu nadležnost suda prema mjestu prebivališta odnosno boravišta maloljetnika te isključio mogućnost da maloljetniku sudi sudac pojedinac.

Donošenjem novela Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku 1959. godine učinjen je ogroman korak prema suvremenom uređenju postupanja prema maloljetnicima. Dok su uvođenjem posebnog sustava maloljetničkih sankcija u glavi VI. Krivičnog zakonika znatno povećane mogućnosti za individualizaciju tretmana maloljetnih počinitelja, dotle je u noveli Zakonika o krivičnom postupku u 40 članaka detaljno razrađen poseban postupak prema maloljetnicima. Tako su u općinskim i okružnim sudovima, te republičkom vrhovnom sudu uvedena posebna vijeća za maloljetnike, kojih je sastav uvijek isti: čine ga jedan sudac za maloljetnike i dva suca porotnika, osim u republičkom vrhovnom sudu kad se vijeće sastoji od tri suca, odnosno dva suca i tri suca porotnika. Funkcionalna nadležnost podijeljena je između suca za maloljetnike koji provodi pripremni postupak i vijeća za maloljetnike koje je nadležno za izricanje sankcija. Pri tome je napušteno načelo, široko prihvaćeno u redovnom kaznenom postupku protiv punoljetnih počinitelja, da isti sudac koji je vodio prethodni postupak ne može poslije sudjelovati u donošenju odluke o sankciji. Osim toga, nadležnost suca za maloljetnike proširena je i određenim ovlastima suca u provođenju nadzora nad izvršenjem odgojnih mjera.

Novela Zakonika o krivičnom postupku sadržavala je istu podjelu stvarne nadležnosti općinskih i okružnih sudova prema kriteriju zapriječene kazne za počinjeno kazneno djelo kao i kod sudova opće nadležnosti. S ciljem povećanja specijalizacije sudaca za maloljetnike bila je predviđena koncentracija mjesne nadležnosti s područja više općinskih sudova kod jednog općinskog suda, kao i mogućnost da vijeće za maloljetnike pojedinog okružnog suda sudi u prvom stupnju i za sva kaznena djela maloljetnika iz nadležnosti vijeća za maloljetnike općinskih sudova s područja tog okružnog suda.⁸ Za realizaciju te ideje trebalo je donijeti poseban zakon, koji nažalost nikad nije donesen, pa je tako ta dobra ideja ostala neiskorištena.

3. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA, SASTAV I NADLEŽNOST VIJEĆA ZA MLADEŽ

7. Zakon o sudovima za mladež usvojio je europski kontinentalni model maloljetničkog suda prema kojemu maloljetnicima sude vijeća za mladež koja se formiraju u posebnim odjelima u okviru sudova opće nadležnosti.

Sud za mladež hrvatski je maloljetnički sud koji je nadležan suditi maloljetnim i mlađim punoljetnim počiniteljima kaznenih djela. Odredbe o

⁸ Vidi Carić, A.: Problemi maloljetničkog sudstva, str. 150.

ustroju sudova za mladež naći ćemo u čl. 36. ZSM prema kojemu u općinskim i županijskim sudovima postoje odjeli za mladež. Oni su temeljne organizacijske jedinice hrvatskog maloljetničkog sudstva ustrojene unutar redovnih sudova opće nadležnosti kao integralni dio jedinstvenog pravosudnog sustava u Hrvatskoj.⁹ Odjel za mladež čine: dva suca ili više sudaca za mladež, vijeće za mladež, suci porotnici za mladež, istražni sudac za mladež (samo u županijskim sudovima) i stručni suradnik. Zbog znatno manjeg opsega poslova u maloljetničkim predmetima u Vrhovnom sudu RH ne postoji odjel za mladež, već samo vijeće za mladež, a njihovi se članovi određuju godišnjim rasporedom poslova u Vrhovnom sudu.

Odjeli za mladež ne postoje u svim općinskim sudovima u Hrvatskoj, već samo u onima koji su locirani u sjedištu županijskog suda. To su općinski sudovi "pune" nadležnosti (Krapac) koji, osim što postupaju kao prvostupanjski sudovi protiv odraslih počinitelja za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina odnosno kazna zatvora preko pet godina, vode još i kaznene postupke prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima. U skladu s takvom organizacijskom strukturom suda za mladež izvršena je i koncentracija nadležnosti općinskih sudova za mladež s područja istog županijskog suda na općinski sud za mladež u sjedištu tog županijskog suda (čl. 56. ZSM). Takva proširena teritorijalna nadležnost općinskog suda za mladež nužna je zbog toga da se osigura dovoljan broj maloljetničkih kaznenih predmeta u općinskim sudovima u većim mjestima, a time i omogući bolja specijalizacija sudova za mladež i drugih kadrova u tim sudovima.

8. Osim opisane organizacijske strukture sudova za mladež postoje i druge osobitosti i posebnosti po kojima se naše maloljetničko sudstvo razlikuje od redovnog kaznenog pravosuđa. Na to upućuje niz odredaba Zakona o sudovima za mladež koje se odnose na odabir i postavljanje sudaca za mladež, posjedovanje posebnih kvalifikacija kao uvjet za obavljanje funkcije maloljetničkog suca, njegove široke ovlasti u primjeni materijalnopравnih i procesnopравnih odredaba u svim stadijima kaznenog postupanja prema maloljetnicima, kao i njegovu proširenu nadležnost, počam od pripremnog postupka pa sve do donošenja konačne odluke o obustavi izvršenja izrečene odgojne mjere odnosno njezine zamjene nekom drugom mjerom.

Suce za mladež u općinskim i županijskim sudovima postavlja predsjednik Vrhovnog suda RH iz reda sudaca tih sudova, a na prijedlog predsjednika

⁹ Prema Zakonu o sudovima (NN br. 150/05 od 21.12.2005. i 16/07 od 9.2.2007.), sudski se odjeli ustanovljuju "u sudovima u kojima ima više sudskih vijeća odnosno sudaca pojedinaca koji odlučuju o stvarima iz jednog ili više srodnih pravnih područja" (čl. 32. st. 1. Zakona). Stoga je nužno u svim općinskim odnosno županijskim sudovima u kojima postoje odjeli za mladež postaviti barem dva suca za mladež, neovisno o tome koliko u sudu ima maloljetničkih predmeta i hoće li postavljeni suci rješavati samo maloljetničke ili i neke druge predmete.

suda u koji se sudac postavlja. Vrijeme postavljanja sudaca je pet godina, ali broj mandata nije ograničen tako da isti sudac može biti postavljen sucem za mladež neograničeni broj puta. Na taj se način omogućuje duljevremeno obavljanje te funkcije, a time i bolja specijalizacija sudaca za mladež.

Budući da se sudac za mladež postavlja iz reda sudaca općinskog odnosno županijskog suda, proizlazi da su to nositelji pravosudnih funkcija koje na tu funkciju imenuje Državno sudbeno vijeće i koji ispunjavaju opće uvjete za imenovanje sudaca (čl. 73. Zakona o sudovima). Međutim, Zakon o sudovima za mladež ne zadovoljava se samo općim uvjetima iz Zakona o sudovima, već za suce za mladež traži još neke dodatne kvalifikacije koje bi svaki sudac za mladež trebao ispunjavati. Tako prema čl. 37. ZSM sudac za mladež treba posjedovati posebna osobna svojstva i dopunska stručna znanja, koja su mu prema suvremenim shvaćanjima u području prevencije maloljetničke delinkvencije nužna za uspješno obavljanje funkcije maloljetničkog suca. Kao osobna svojstva Zakon navodi "izražena nagnuća za odgoj, potrebe i probitke mladeži", a od dopunskih stručnih znanja traži se da sudac vlada "osnovnim znanjima s područja kriminologije, pedagogije i socijalne skrbi za mlade osobe".¹⁰ Identična pravila u pogledu postavljanja i traženih kvalifikacija postoje i za državne odvjetnike za mladež, s tom razlikom što njih postavlja glavni državni odvjetnik RH (čl. 37. i 38. ZSM).

I za suce porotnike za mladež, koji zajedno s profesionalnim sucima sudjeluju u odlučivanju o svim činjeničnim i pravnim pitanjima u postupku prema maloljetnicima, traži se da imaju znanja i iskustva u postupanju s mladim ljudima u razvoju. Iako Zakon o sudovima za mladež u čl. 40. st. 2. propisuje da se oni imenuju iz reda profesora, učitelja, odgojitelja i drugih osoba koje imaju iskustva u odgoju mladih osoba, ipak se njihovo imenovanje obavlja prema općim propisima iz Zakona o sudovima, koji ne pravi nikakvu razliku pri imenovanju sudaca porotnika u kaznenim i građanskim predmetima, s jedne strane, te sudaca porotnika u maloljetničkim predmetima, s druge strane. Tako suce porotnike općinskih i županijskih sudova imenuje na vrijeme od četiri godine županijska skupština po pribavljenim prijedlozima općinskog odnosno gradskog vijeća,

¹⁰ I maloljetnička zakonodavstva drugih zemalja (Njemačke, Austrije, Francuske, federalnih država SAD) za uspješno funkcioniranje maloljetničkog pravosuđa traže posebna osobna svojstva i dodatno stručno obrazovanje maloljetničkih sudaca, a Pekinška pravila iz 1985. godine u svom pravilu 2.1 navode: "Profesionalno obrazovanje, osposobljavanje tijekom službe, tečajevi za usavršavanje i ostali oblici podučavanja trebaju se koristiti za postizanje i održavanje potrebne profesionalne sposobnosti čitavog osoblja koje se bavi maloljetničkim predmetima". U Komentaru tog pravila kaže se da se za sve osoblje koje se bavi maloljetničkom problematikom "traži minimum obrazovanja iz prava, sociologije, psihologije, kriminologije i znanosti o ponašanju čovjeka". Međutim, valja upozoriti na raskorak između postojećih pravila i stvarnog stanja u maloljetničkom pravosuđu mnogih država. Vidi o tome u: Hirjan, F.-Singer, M.: Maloljetnici u krivičnom pravu, str. 345-347.

sindikata, udruženja poslodavaca i gospodarske komore (čl. 133. st. 1. Zakona o sudovima). Da bi se u suđenju maloljetnicima osiguralo sudjelovanje obaju spola, suci porotnici za mladež moraju biti osobe različitog spola.

Sastav vijeća za mladež razlikuje se od vijeća za suđenje odraslim počiniteljima kaznenih djela. Zakon o sudovima za mladež propisuje nekoliko varijanti sastava vijeća za mladež, a sve one odražavaju nastojanje zakonodavca da o primjeni sankcija prema maloljetnicima odlučuje vijeće sastavljeno od (najmanje) jednog suca za mladež kao suca profesionalca i dva suca porotnika za mladež kao sudaca laika. Na taj način želi se osigurati što bolji tretman maloljetnika pred sudom i postići što bolja specijalizacija sudaca za vođenje maloljetničkih predmeta. Inače, sastav vijeća za mladež ovisi o vrsti suda (općinski, županijski ili Vrhovni sud), vrsti postupka (prvostupanjski, drugostupanjski ili trećestupanjski postupak odnosno izvanraspravno odlučivanje), kao i o tome sudi li se maloljetniku, mlađem punoljetniku ili odraslom počinitelju kaznenog djela na štetu djece i maloljetnika (čl. 57. st. 1.-5., čl. 115. st. 1.-5. i čl. 125. st. 1.-5. ZSM). Samo iznimno nadležno je vijeće sastavljeno po općim propisima kada Vrhovni sud RH sudi u trećem stupnju ili odlučuje o izvanrednim pravnim lijekovima prema maloljetniku, mlađem punoljetniku ili sudi odraslom počinitelju na štetu djece i maloljetnika (čl. 57. st. 5., čl. 115. st. 5. i čl. 125. st. 5. zadnja rečenica).

9. Kad je riječ o nadležnosti maloljetničkog suda, treba razlikovati stvarnu, osobnu i teritorijalnu nadležnost.

Stvarna nadležnost kazuje nam za koja je kažnjiva ponašanja nadležan određeni maloljetnički sud. S obzirom na to da je u nas usvojen uski pojam delinkvencije maloljetnika koji se temelji na načelu zakonitosti (čl. 2. st. 1. KZ), naše je vijeće za mladež nadležno postupati samo prema maloljetnicima koji su svojim ponašanjem ostvarili obilježja nekog kaznenog djela. Zato maloljetni počinitelji prekršaja ili maloljetnici koji se nalaze u opasnom stanju i potrebna im je pomoć i zaštita ne dolaze pred sud za mladež, već pred prekršajnim sudom odgovaraju prekršajno ili se upućuju nadležnom centru za socijalnu skrb radi poduzimanja mjera odgoja, pomoći i zaštite. Prema Zakonu o sudovima za mladež, vijeće za mladež isključivo je nadležno suditi maloljetniku za sva kaznena djela bez obzira na njihovu težinu. Postoji, dakle, potpuna i isključiva nadležnost vijeća za mladež u pogledu svih kaznenih djela koja počine maloljetnici. Nije usvojena paralelna ili usporedna nadležnost suda za mladež i redovnog kaznenog suda, pa ni u slučaju najtežih kaznenih djela, što znači da nema upućivanja maloljetnih počinitelja teških kaznenih djela da im primjenom općih pravila postupka sudi redovni kazneni sud.¹¹ To

¹¹ Djelomična iznimka od tog pravila postoji u slučaju provođenja jedinstvenog postupka kad je maloljetnik sudjelovao u počinjenju kaznenog djela zajedno s punoljetnom osobom. Prema čl. 60. st. 1. ZSM, kad je maloljetnik sudjelovao u počinjenju kaznenog djela zajedno s pu-

vrlo napredno rješenje u našem maloljetničkom zakonodavstvu posljedica je shvaćanja da težina kaznenog djela, kad se sudi maloljetnom počinitelju, gubi na značenju, a u prvi plan izbija ličnost maloljetnika i njegove obiteljske i socijalne prilike.¹²

10. Osobna nadležnost maloljetničkog suda označuje krug mladih osoba prema kojima sud primjenjuje sankcije. U Zakonu o sudovima za mladež usvojeno je rješenje prema kojemu je vijeće za mladež nadležno suditi ne samo maloljetnicima nego još i dvjema kategorijama počinitelja kaznenih djela: mlađim punoljetnim osobama i odraslim počiniteljima kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika.

Što se tiče maloljetnika, vijeće za mladež postupa prema svim maloljetnim osobama unutar granica kaznenopravnog maloljetstva, tj. počiniteljima koji su u vrijeme počinjena kaznenog djela navršili 14, a nisu navršili 18 godina života. Iz toga zaključujemo da se dobne granice nadležnosti vijeća za mladež podudaraju s dobnim granicama kaznenopravnog maloljetstva. Pri tome je samo donja granica osobne nadležnosti strogo određena, tako da nema nikakve mogućnosti da se i dijete ispod 14 godina, kada ostvari obilježja nekog kaznenog djela, izvede pred sud za mladež.¹³ Gornja granica nadležnosti vijeća za mladež nije strogo vezana za 18 godina života, tako da nadležnost vijeća za mladež ne prestaje automatski, već se ona u određenim slučajevima produljuje i traje i nakon stupanja u punoljetstvo. To proizlazi iz čl. 35. ZSM prema kojemu "nadležnost suda za mladež prestaje s navršenom dvadeset trećom godinom života". Takva produljena nadležnost vrijedi kako za slučaj kad se

noljetnom osobom, postupak prema njemu će se razdvojiti i provesti prema odredbama Zakona o sudovima za mladež, dakle pred vijećem za mladež. Iznimno, postupak prema maloljetniku može se spojiti s postupkom protiv punoljetne osobe i provesti prema odredbama Zakona o kaznenom postupku samo ako razdvajanje postupaka nije nikako moguće bez štete za svestrano razjašnjenje stvari (čl. 60. st. 2. ZSM). Ipak se i u tom slučaju prema maloljetniku primjenjuju odgovarajuće procesne odredbe Zakona o sudovima za mladež (v. čl. 60. st. 3.). Osim toga, nema nikakve zapreke da u takvom jedinstvenom postupku sudi vijeće za mladež, ali tada ono postupa kao vijeće po općim propisima Zakona o kaznenom postupku.

¹² Ipak je težina kaznenog djela kriterij za podjelu stvarne nadležnosti između općinskog i županijskog vijeća za mladež. Budući da Zakon o sudovima za mladež nema posebne odredbe o stvarnoj nadležnosti, vrijede opći propisi o stvarnoj nadležnosti suda (čl. 17., 19. i 21. ZKP), što znači da je vijeće za mladež općinskog suda nadležno suditi maloljetnicima, mlađim punoljetnicima i odraslim počiniteljima kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika za kaznena djela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina, dok je županijsko vijeće za mladež nadležno suditi za kaznena djela za koja je zakonom propisana kazna zatvora preko 10 godina ili dugotrajni zatvor.

¹³ U smislu čl. 44. ZSM, kad se u postupku utvrdi da osoba u vrijeme ostvarenja obilježja nekog kaznenog djela nije navršila 14 godina života, kazneni se postupak obustavlja, a podaci o djelu i počinitelju dostavljaju se centru za socijalnu skrb kako bi se prema djetetu mogle poduzeti odgovarajuće mjere odgoja, pomoći i zaštite.

postupak prema maloljetniku “zatekne” u stadiju suđenja (pripremni postupak i postupak pred vijećem za mladež), tako i za postupak provođenja nadzora u izvršenju odgojnih mjera. Zato kažemo da je gornja granica nadležnosti vijeća za mladež elastična, njegova nadležnost traje i nakon stupanja mladog počinitelja u kaznenopravno punoljetstvo sve do donošenja rješenja o obustavi izvršenja izrečene odgojne mjere odnosno do navršene dvadeset treće godine života.

Osim navedene produljene nadležnosti prema maloljetnicima kojima je izrečena odgojna mjera, dobna granica nadležnosti vijeća za mladež od 18 godina “probijena” je i davanjem u nadležnost suđenja mlađim punoljetnim osobama, tj. počiniteljima koji su u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršili 18, a nisu navršili dvadeset i jednu godinu života. Vijeće za mladež nadležno je za suđenje i svim mlađim punoljetnicima bez obzira na vrstu i težinu počinjenog kaznenog djela. I ovdje je, dakle, usvojena potpuna i isključiva nadležnost vijeća za mladež, tako da ni mlađi punoljetnik ne može biti upućen na redovni sud, tj. vijeće sastavljeno po općim propisima. Vijeće za mladež nadležno je suditi mlađem punoljetniku ako u vrijeme suđenja nije navršio dvadeset tri godine života, i to bez obzira na to primjenjuje li prema njemu kazneno pravo (čl. 108. i čl. 110. ZSM) ili maloljetničko kazneno pravo (čl. 109. ZSM).¹⁴

Osim nadležnosti prema mlađim punoljetnim osobama, vijeće za mladež nadležno je postupati i prema odraslim počiniteljima koji su počinili određena kaznena djela na štetu djece i maloljetnika. Pojam “odrasli počinitelj” obuhvaća osobe koje su u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršile dvadeset jednu godinu života. Razlozi zbog kojih je vijeću za mladež dano u nadležnost postupanje prema tim osobama različiti su od razloga zbog kojih sud za mladež sudi maloljetnim i mlađim punoljetnim počiniteljima. Ovdje je riječ o zaštiti djece i maloljetnika kao žrtava kriminalne djelatnosti odraslih, riječ je o viktimološkim razlozima. Smatra se da se takva djeca i maloljetnici najbolje mogu zaštititi ako se postupak protiv njihovih počinitelja vodi pred vijećem za mladež uz primjenu odgovarajućih procesnih rješenja kojima se nastoji spriječiti ili barem ublažiti štetne posljedice za njihov odgoj i razvoj do kojih može doći uslijed njihova dovođenja na sud (tzv. sekundarna viktimizacija). U tom smislu Zakon o sudovima za mladež sadržava detaljno razrađena pravila o postupanju s djecom i maloljetnicima pri provođenju postupovnih radnji u istrazi i na glavnoj raspravi, osobito kad se dijete ili maloljetnik ispituje u svojstvu svjedoka odnosno oštećenika (v. čl. 119. ZSM).

¹⁴ Što se tiče primjene postupovnih odredaba Zakona o sudovima za mladež u postupku prema mlađim punoljetnicima pred vijećem za mladež, opseg njihove primjene ovisi o tome jesu li u vrijeme suđenja navršili dvadeset tri godine života ili ne te primjenjuju li se prema njima odredbe općeg kaznenog prava ili maloljetničkog prava (čl. 111. st. 3. ZSM). Vidi поближе Carić, A.: Kazneni postupak prema maloljetnicima, Split, 2004., str. 26-27.

11. Teritorijalna nadležnost maloljetničkog suda označuje područje na kojem je pojedini sud ovlašten postupati prema maloljetnicima. U nas je teritorijalna nadležnost vijeća za mladež određena Zakonom o područjima i sjedištima sudova (NN br. 3/94), koji je više puta mijenjan i dopunjavan. Člankom 7. Zakona određeni su općinski sudovi koji su nadležni za suđenje u prvom stupnju u kaznenom postupku prema maloljetnim i mlađim punoljetnim osobama iz djelokruga više općinskih sudova. Ti sudovi kao općinski sudovi "pune" nadležnosti postoje samo u sjedištima županijskih sudova, što znači da je u tim sudovima izvršena koncentracija nadležnosti vijeća za mladež tako da je njihov broj smanjen i odgovara broju županijskih sudova. Nakon nekoliko izmjena i dopuna tog zakona, danas taj broj iznosi 21 općinski sud i isti broj županijskih sudova u kojima postoje odjeli za mladež.¹⁵

Koncentracija nadležnosti svih općinskih sudova na području istog županijskog suda kod općinskog suda u sjedištu tog županijskog suda propisana je u Zakonu o sudovima za mladež ne samo u predmetima maloljetnika (čl. 56.) nego i u predmetima mlađih punoljetnika (čl. 113.) kao i u predmetima kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika (čl. 123. st. 1. ZSM). Time je znatno povećan broj predmeta koje rješava vijeće za mladež u općinskom sudu "pune" nadležnosti: taj je sud nadležan postupati prema maloljetnicima, mlađim punoljetnicima i odraslim počiniteljima kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika za sva kaznena djela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina.

Iz prethodnih izlaganja o osobnoj i teritorijalnoj nadležnosti sudova za mladež dolazimo do zaključka da i proširenje nadležnosti na mlađe punoljetnike i odrasle počinitelje kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika i koncentracija teritorijalne nadležnosti na općinskoj razini imaju identičan cilj, a to je da se manjem broju općinskih sudova za mladež u gradovima i većim mjestima osigura dovoljan broj predmeta za rješavanje i na taj način omogućiti bolja specijalizacija sudaca za mladež i drugih pravosudnih kadrova koji sudjeluju u tretmanu maloljetnih delinkvenata. S tim u vezi nameće se čitav niz pitanja: Kako se ideja koncentracije teritorijalne nadležnosti vijeća za mladež provodi u praksi? U kojoj mjeri takva teritorijalna nadležnost općinskih vijeća za mladež omogućuje specijalizaciju sudaca bez koje nema ni uspješne primjene najboljih zakonskih rješenja? Kako se regrutiraju suci za obavljanje složene i odgovorne dužnosti suca za mladež? Što se poduzima da se osigura permanentno stručno osposobljavanje i usavršavanje postojećeg sudskog kadra? To su pitanja na koja smo željeli dobiti odgovor kada smo se odlučili organizirati anketu među sucima za mladež.

¹⁵ Popis općinskih sudova koji su određeni za postupanje prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima i područja općinskih sudova na koja se prostire njihova nadležnost daje se u čl. 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima i sjedištima sudova, NN br. 104 od 8.10.1997.

4. VIJEĆE ZA MLADEŽ: REZULTATI ANKETE

4.1. Metodološke naznake istraživanja

12. Najprije nekoliko osnovnih metodoloških podataka o istraživanju koje smo proveli u obliku anonimne ankete među sucima za mladež dvadeset i jednog općinskog suda i isto tolikog broja županijskih sudova u Hrvatskoj u kojima postoje odjeli za mladež.

Za pisanu anketu među sucima za mladež odlučili smo se iz više razloga. Sudac za mladež kao ključna osoba u čitavom kaznenom postupanju prema mladim počiniteljima dragocjen je izvor podataka o djelovanju maloljetničkog pravosuđa. U domaćoj pravosudnoj praksi nije do sada bilo sličnog istraživanja koje bi nas upozorilo na probleme svakodnevne primjene pojedinih zakonskih odredaba. Nisu zanemarivi ni financijski razlozi: organiziranje pisane ankete iziskuje daleko manje financijskih sredstava od terenskog načina prikupljanja podataka, koje je u organizacijskom smislu dosta složeno i zahtijeva veći broj suradnika. Najzad, naša očekivanja da će velika većina sudaca koji djeluju kao suci za mladež biti zainteresirana za sudjelovanje u našoj anketi pokazala su se točnim, tako da je njihov odaziv bio više nego zadovoljavajući: od 53 suca za mladež kojima smo uputili anketni upitnik poštom, njih 48 ili 90% vratilo je popunjeni upitnik.

Prikupljanje podataka od ispitanika obavili smo pomoću pisanog anketnog upitnika koji je sadržavao ukupno 44 pitanja pretežito s unaprijed ponuđenim odgovorima. Kod onih pitanja kod kojih smo od ispitanika tražili da izraze svoje stajalište ili mišljenje o nekom problemu, zamolili smo ih da ukratko obrazlože svoje mišljenje ili navedu razloge za izbor pojedinog odgovora. Što se tiče sadržaja upitnika, pitanja su se odnosila na osobne podatke i stručne kvalifikacije ispitanika, njihovo postavljanje sucem za mladež, vrstu i opseg predmeta iz nadležnosti Zakona o sudovima za mladež koje rješava sudac, zatim na mišljenje i stajališta suca o nekim problemima u postupanju prema maloljetnim i mlađim punoljetnim počiniteljima, kao i pitanje stručnog usavršavanja sudaca za mladež.

Važno pitanje u svakom istraživačkom pothvatu jest formiranje uzorka istraživanja. U našoj anketi uzorak koji čini odgovarajući broj sudaca za mladež kao ispitanika formirali smo na sljedeći način. Najprije smo od Ureda predsjednika Vrhovnog suda RH zatražili popis postavljenih sudaca za mladež u svim općinskim i županijskim sudovima u kojima postoje odjeli za mladež. Iz Ureda predsjednika dobili smo popis sa ukupno 183 suca koji su bili postavljeni sucem za mladež u razdoblju od 2003. do 2008. godine. Zatim smo predsjednika svakog suda zamolili da nam imenuje (u manjim mjestima) jednog ili (u većim gradovima) nekoliko sudaca za mladež koji su tijekom 2008. godine postupali kao suci za mladež i koji posjeduju izvjesno iskustvo u radu

s maloljetničkim predmetima. Tako smo, iz ukupno 42 općinska i županijska suda za mladež, dobili popis od 53 suca za mladež kojima smo poštom dostavili anketni upitnik i zamolili ih da sudjeluju u našoj anketi. Rukom popunjeni upitnik vratilo je 48 sudaca (29 općinskih i 19 županijskih sudova), što je 90% broja sudaca kojima smo dostavili upitnik. Prema tome, uzorak u našem istraživanju sastoji se od 48 sudaca koji su na dan 1. prosinca 2008. obavljali dužnost suca za mladež na nekom od općinskih odnosno županijskih sudova u Hrvatskoj u kojima postoje odjeli za mladež. Držimo da je taj uzorak sudaca za mladež dovoljno reprezentativan da nam na temelju prikupljenih podataka u anketi omogući meritorno zaključivanje o pitanjima maloljetničkog pravosuđa koja se razmatraju u anketi.

4.2. Osobne prilike i radno iskustvo sudaca za mladež

13. Vijeće za mladež jedino je sudsko tijelo koje je nadležno za suđenje i primjenu maloljetničkih sankcija prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Ispunjenje te funkcije vijeća u velikoj mjeri ovisi o sucu za mladež. Osim njegove rukovodeće uloge na glavnoj raspravi ili sjednici vijeća u stadiju donošenja odluke, sudac za mladež samostalno vodi pripremni postupak i obavlja nadzor nad izvršenjem odgojnih mjera. Sudac za mladež objedinjuje zapravo sve tri uloge suca: istražnog suca, suca presuđenja i suca izvršenja. Nije stoga pretjerano ako kažemo da je sudac za mladež, a ne vijeće za mladež, naš maloljetnički sud.

Zadatak suca za mladež mnogo je širi od zadatka drugih sudaca, kaznenih ili nekaznenih. Njegov posao ne sastoji se samo u primjeni zakonskih normi, već sadržava i odgojnu funkciju koja je sastavni dio njegove sudačke funkcije. Hrvatsko maloljetničko zakonodavstvo daje sucu za mladež široke ovlasti u primjeni postupovnih odredaba i izboru najpogodnije sankcije, što njegov posao čini iznimno teškim i odgovornim. Zbog svega toga, obavljanje funkcije suđenja maloljetnicima zahtijeva od suca za mladež posebna osobna svojstva te osim pravnih još i dodatna stručna znanja. U stručnoj literaturi raspravlja se, među ostalim, i o tome kako bi trebao izgledati lik suca za mladež da bi mogao uspješno obavljati svoj zahtjevni posao. U tom kontekstu pažnju izazivaju i osobne prilike suca kao što su dob, spol, bračni status, obiteljske prilike i sl.

Razumljivo je stoga da u našoj anketi nismo mogli mimoći i neka pitanja koja se odnose na čisto osobne prilike sudaca za mladež. Na prvom mjestu zanimala nas je životna dob anketiranih sudaca. S obzirom na različitu zastupljenost općinskih i županijskih sudaca za mladež u našoj anketi (međusobni odnos je 60% općinskih i 40% županijskih), njihovu životnu dob prikazujemo odvojeno.

Tablica 1.

DOB SUDACA ZA MLADEŽ

Godine života	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Do 30 godina	-	-	-	-	-	-
Od 31 do 40 godina	9	31,0	1	5,3	10	20,8
Od 41 do 50 godina	15	51,7	5	26,3	20	41,6
Od 51 do 60 godina	4	13,8	11	57,9	15	31,3
Preko 60 godina	1	3,5	2	10,5	3	6,3
Svega	29	100,0	19	100,0	48	100,0

Preko polovine svih općinskih sudaca za mladež u dobi je od 41 do 50 godina, a zatim slijedi kategorija sudaca od 31 do 40 godina (blizu jedna trećina). Nešto viša dob županijskih sudaca za mladež razumljiva je kad znamo da svaki županijski sudac, u pravilu, mora prethodno imati određeni staž na općinskom sudu. Zato je među anketiranim sucima županijskih sudova najviše njih u dobi od 51 do 60 godina (58%), a zatim onih od 41 do 50 godina (26%). Ukupna dobna struktura svih sudaca za mladež čini se dosta povoljnom: nema nijednog suca mlađeg od 30 godina, a svega su tri suca u dobi iznad 60 godina. Ali je zato gotovo tri četvrtine svih anketiranih sudaca u dobi između 41 i 60 godina, koje je razdoblje pune fizičke i psihičke snage te životnog i stručnog iskustva svakog suca, pa tako i maloljetničkog.

U pogledu spola sudaca za maloljetnike, postoji mišljenje da žene imaju određene prednosti pred muškarcima maloljetničkim sucima. Ipak, čini se da sutkinji, samo zato što je žena, ne bi trebalo dati prednost pred muškarcima ako ne posjeduju druge potrebne kvalitete za obavljanje tog poziva.

Tablica 2.

SPOL SUDACA ZA MLADEŽ

Spol	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Muški	10	34,5	8	42,1	18	37,5
Ženski	19	65,5	11	57,9	30	62,5
Svega	29	100,0	19	100,0	48	100,0

U našim sudovima za mladež sutkinje su mnogo brojnije nego njihovi muški kolege: od ukupnog broja sudaca za mladež sutkinja ima 62,5%, a sudaca svega 37,5%. Pri tome je omjer između žena i muškaraca na općinskim sudovima nešto povoljniji u korist sutkinja nego na županijskim sudovima. Slično je i kod svih sudaca na općinskim i županijskim sudovima u Hrvatskoj: i ovdje prevladavaju sutkinje – 64,3%, a sudaca je 35,7%, s tim da sutkinja na općinskim sudovima ima čak 70% ukupnog broja sudaca u sudovima opće nadležnosti. Može li se u takvoj situaciji govoriti o feminizaciji pravosudnih dužnosnika na sudovima opće nadležnosti u Hrvatskoj?

14. Zanimljivo je pogledati kakav je bračni status sudaca za mladež u Hrvatskoj. Pri tome pojam bračni status obuhvaća život kako u bračnoj tako i izvanbračnoj zajednici muškarca i žene.

Tablica 3.

BRAČNI STATUS SUDACA ZA MLADEŽ

Bračni status	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
U bračnom odnosu	20	69,0	14	73,7	34	70,8
Neoženjen-neudana	7	24,1	1	5,3	8	16,7
Razveden-razvedena	2	6,9	2	10,5	4	8,3
Udovac-udovica	-	-	2	10,5	2	4,2
Svega	29	100,0	19	100,0	48	100,0

Tablica nam pokazuje da se čak 70% svih sudaca za mladež nalazi u bračnom odnosu – bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, pri čemu je broj takvih sudaca odnosno sutkinja na županijskim sudovima nešto veći nego na općinskim sudovima. Neoženjenih sudaca odnosno neudanih sutkinja ima 16,7% (pretežni dio na općinskim sudovima), a razvedenih odnosno udovaca i udovica svega 12,5%. Iz toga možemo zaključiti da najveći dio naših sudaca za mladež živi u sređenim bračnim prilikama, koje im omogućuju da se posvete obavljanju svog časnog poziva.

Što se tiče obiteljskih prilika maloljetničkih sudaca, smatra se poželjnim da sudac ima vlastitu obitelj i djecu, jer roditelji koji odgajaju ili su već odgojili vlastitu djecu mogu najbolje razumjeti probleme s kojima se susreću mlađe generacije. Međutim, činjenica da je sudac i sam roditelj nije dovoljna garancija da će uspješno obavljati funkciju suca za mladež.

Tablica 4.

OBITELJSKE PRILIKE SUDACA ZA MLADEŽ

Broj djece	Broj	%
Bez djece	9	18,7
Jedno dijete	19	39,6
Dvoje djece	19	39,6
Troje i više djece	1	2,1
Svega	48	100,0

Iz tablice vidimo da 40% anketiranih sudaca ima jedno dijete, isto toliki broj je s dvoje djece, a samo jedan sudac ili sutkinja ima troje ili više djece. Bez djece je nešto manje od jedne petine svih ispitanika.

Prkazani podaci o osobnim i obiteljskim prilikama anketiranih ispitanika daju dosta povoljnu sliku o sucima za mladež u Hrvatskoj. Gotovo tri četvrtine sudaca u životnoj je dobi između 41. i 60. godine, dakle u zreloj dobi i s dovoljno životnog i stručnog iskustva za obavljanje poziva suca za mladež. 70% ispitanika u bračnom je odnosu, a čak 80% ima jedno ili dvoje djece. Ipak, za uspješno obavljanje sudačke dužnosti traže se, osim povoljnih osobnih i obiteljskih prilika, još i druge osobine ličnosti i stručne kvalifikacije.

15. Od anketiranih sudaca tražili smo da navedu godinu u kojoj su prvi put bili izabrani odnosno imenovani za suca.

Tablica 5.

GODINA PRVOG IMENOVANJA – IZBORA SUCA

Godina imenovanja-izbora	Broj	%
Do 1980.	6	13,0
Od 1981. do 1990.	7	15,2
Od 1991. do 1995.	6	13,0
Od 1996. do 2000.	20	43,5
Od 2001. do 2005.	5	10,9
Od 2006. do 2009.	2	4,4
Svega	46*	100,0

* Napomena: Dva su anketna upitnika bila bez odgovora na ovo pitanje.

Tablica pokazuje da je 28% sudaca izabrano na tu dužnost do 1990. godine, dakle po propisima i kriterijima koji su vrijedili u Jugoslaviji. Najviše

sudaca imenovano je nakon nastanka Hrvatske kao samostalne države, tj. od 1991. do 2000. – čak 56,6% svih ispitanika, dok je 15% sudaca imenovano u razdoblju od 2001. pa do 2009. (točnije do 2008. godine). Iz toga proizlazi da 85% anketiranih sudaca ima 20 ili više godina sudačkog staža, što znači da najveći dio sudaca za mladež ima solidno stručno iskustvo.

Osim općeg sudačkog staža, za svakog suca za mladež važno je koliko je vremena proveo u obavljanju dužnosti suca za mladež, jer je rad na maloljetničkim predmetima još uvijek glavni oblik specijalizacije sudaca za mladež.

Tablica 6.

VRIJEME PROVEDENO U RADU NA MALOLJETNIČKIM PREDMETIMA

Godine	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Do 2 godine	3	11,1	1	5,3	4	8,7
Od 3 do 5 godina	4	14,8	2	10,5	6	13,0
Od 6 do 10 godina	11	40,8	8	42,1	19	41,3
Od 11 do 15 godina	8	29,6	5	26,3	13	28,3
Preko 15 godina	1	3,7	3	15,8	4	8,7
Svega	27*	100,0	19	100,0	46	100,0

* Napomena: Dva su anketna upitnika bila bez odgovora.

Preko 40% anketiranih sudaca radi na maloljetničkim predmetima od 6 do 10 godina, a daljnjih gotovo 30% od 11 do 15 godina. Ako tome dodamo i 9% sudaca sa stažom duljim od 15 godina, proizlazi da gotovo 80% svih sudaca za mladež na rješavanju maloljetničkih predmeta radi dulje od 5 godina. To govori da maloljetnička sudačka funkcija u Hrvatskoj pokazuje stabilnost, koja postavljenim sucima za mladež omogućuje da se posvete svom poslu sve dok za njega pokazuju sklonost.

4.3. Postavljanje sudaca za mladež

16. Za uspješno djelovanje i ostvarenje funkcije maloljetničkog pravosuđa od posebne je važnosti način regrutiranja kadrova, osobito sudaca za maloljetnike. Zato smo u našem istraživanju nastojali utvrditi kako se u Hrvatskoj obavlja selekcija sudaca za mladež. Naš je zakonodavac u čl. 37. ZSM posta-

vio jasne i precizne uvjete koje bi trebali ispunjavati suci za mladež i odredio da te suce postavlja predsjednik Vrhovnog suda RH na vrijeme od pet godina (čl. 38. ZSM). U Zakonu nema ni riječi o načinu odabiranja kandidata za tu funkciju. U praksi se to najčešće obavlja na sljedeći način. Kad se pojavi potreba, predsjednik određenog suda nakon obavljenih konzultacija ili samoinicijativno (to obično ovisi o veličini suda) sastavlja popis sudaca koje predlaže za tu funkciju te ga šalje predsjedniku Vrhovnog suda RH koji donosi odluku o postavljanju suca za mladež na tom sudu. O opisanom postupku zaključujemo iz odgovora dobivenih na naredna dva pitanja iz naše ankete, koja se odnose na postavljanje sudaca za mladež.

Tablica 7.

**PRIJEDLOG PREDSJEDNIKA SUDA
ZA POSTAVLJANJE SUCEM ZA MLADEŽ**

Prijedlog predsjednika suda za postavljanje suca za mladež sudac je shvatio	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Kao počast i priznanje vlastitih sposobnosti	14	48,3	8	42,1	22	45,9
Kao nametanje dužnosti obavljanja posla	6	20,7	5	26,3	11	22,9
Kao rješenje za nuždu, zbog nedostatka drugog suca	4	13,8	1	5,3	5	10,4
Nešto drugo	5	17,2	5	26,3	10	20,8
Svega	29	100,0	19	100,0	48	100,0

Nešto manje od polovine anketiranih sudaca shvatilo je prijedlog svog predsjednika kao počast i priznanje svojih stručnih i etičkih kvaliteta. Ostali su suci to shvatili kao rješenje koje im je mimo njihove volje nametnuto, zbog nedostatka drugog suca i sl. U istu kategoriju možemo ubrojiti i 10 sudaca koji su izabrali odgovor "nešto drugo". Evo nekoliko njihovih odgovora. Dva su suca (očito manjeg suda) naveli da su "svi kazneni suci ujedno i suci za mladež", za daljnja dva suca to je "godišnji raspored poslova", jedan je sudac naveo da "nije bilo prethodne konzultacije", a prema jednom sucu "odabir je pao na najmlađeg suca po stažu, jer predsjednik podcjenjuje maloljetničku referadu". Očito je da neki predsjednici sudova, prilikom predlaganja kandidata za postavljanje za suca za mladež, ne vode dovoljno računa o kriterijima

iz čl. 37. ZSM, već se rukovode nekim svojim unutarnjim razlozima. Istina je, predsjednici manjih sudova i nemaju mogućnost za pravi izbor, pa će u takvim situacijama njihov prijedlog biti jedino mogući prijedlog. U svakom slučaju vrijedi konstatacija da se u hrvatskom pravosuđu ne poklanja dovoljno pažnje regrutiranju sudaca za mladež, što je ponekad uvjetovano i postojećim kadrovskim prilikama, osobito u manjim sudovima.

Sljedeće pitanje odnosilo se na razloge zbog kojih su suci za mladež prihvatili prijedlog svog predsjednika suda za postavljanje na tu funkciju.

Tablica 8.

RAZLOZI PRIHVAĆANJA POSTAVLJANJA ZA SUCA ZA MLADEŽ

Razlozi prihvaćanja postavljanja za suca za mladež	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Želja da zadovolji svoj smisao i ljubav za rad s mladima	17	58,7	2	10,5	19	39,6
Smatrao-smatrala je svojom dužnošću da prihvati prijedlog predsjednika suda	9	31,0	13	68,5	22	45,8
Bio-bila je doveden-dovedena pred gotov čin, nije mogao-mogla odbiti prijedlog predsjednika suda	1	3,4	2	10,5	3	6,3
Nešto drugo	2	6,9	2	10,5	4	8,3
Svega	29	100,0	19	100,0	48	100,0

Tablica nam kazuje da je 40% svih anketiranih sudaca kao razlog prihvaćanja postavljanja suca za mladež navelo želju da zadovolji svoj smisao i ljubav za rad s mladima. Valja primijetiti da je taj udio znatno veći kod sudaca općinskih sudova (blizu 60%) nego kod sudaca županijskih sudova (10%). Preko polovine sudaca navelo je neki drugi razlog prihvaćanja prijedloga predsjednika suda (osjećaj dužnosti, doveden je pred gotov čin i sl.). U svakom slučaju, podaci iz ove tablice odgovaraju podacima iz prethodne tablice i potvrđuju da smisao i sklonost prema maloljetničkoj problematici često puta nisu glavni ni jedini razlog da neki sudac bude postavljen sucem za mladež.

4.4. Vrste i opseg predmeta koje rješavaju suci za mladež

17. Jedno od ključnih pitanja u organizaciji maloljetničkog pravosuđa jest pitanje kako sudovima osigurati dovoljan broj maloljetničkih predmeta i na taj način sucima za maloljetnike omogućiti što bolju specijalizaciju. U tome strana maloljetnička zakonodavstva predviđaju različita zakonska rješenja. Tako se propisuje koncentracija nadležnosti na manji broj većih ili viših sudova koji su bolje kadrovski i prostorno ekipirani za suđenje maloljetnicima. U nekim se zemljama stvarna nadležnost suda proširuje i na neka protupravna ponašanja maloljetnika koja nisu zakonom propisana kao kaznena djela (npr. prekršaje ili druga kršenja pravnih propisa). Ponekad se u nadležnost maloljetničkih sudova određuje postupanje i prema drugim kategorijama počinitelja kaznenih djela (npr. mlađih punoljetnika ili čak i odraslih počinitelja kad počine neko kazneno djelo na štetu djece i maloljetnika, a radi zaštite mladih bez obzira na njihovu ulogu u počinjenom kaznenom djelu). Sve su to načini kojima se nastoji povećati broj predmeta za rješavanje u maloljetničkim sudovima, a samim time i omogućiti bolja specijalizaciju sudaca i drugih kadrova koji rade na rješavanju maloljetničke problematike.

Sličnim putem krenuo je i hrvatski zakonodavac kada se 1997. godine donosio Zakon o sudovima za mladež. U njemu je usvojena koncentracija teritorijalne nadležnosti svih općinskih sudova za mladež s područja istog županijskog suda na općinski sud za mladež u sjedištu tog županijskog suda (čl. 56. ZSM), a proširena je i nadležnost sudova za mladež na predmete mlađih punoljetnika kao i predmete odraslih počinitelja kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika (kaznenopravna zaštita djece i maloljetnika). Postoji još jedan način povećanja broja maloljetničkih predmeta kod suda za mladež, a to je ukidanje podjele prvostupanjske stvarne nadležnosti između općinskih i županijskih sudova, tako da se čitava prvostupanjska nadležnost sudova za mladež koncentrira kod jednog suda, općinskog ili županijskog. Zakon o sudovima za mladež nije prihvatio takvu mogućnost, već je zadržao podjelu stvarne nadležnosti između vijeća za mladež općinskog i vijeća za mladež županijskog suda, i to prema kriteriju težine počinjenog kaznenog djela (v. čl. 17. i 19. ZKP).¹⁶

Usvajanje koncentracije teritorijalne nadležnosti na općinskoj razini i proširenje nadležnosti na mlađe punoljetnike i odrasle počinitelje određenih kaznenih djela dobra su zakonska rješenja koja su očito bila posljedica povećanje opsega poslova osobito u općinskim sudovima za mladež, dok je to

¹⁶ Vrijedno je spomenuti da je koncem 60-ih godina prošlog stoljeća u Hrvatskoj bio izrađen zakon o prenošenju nadležnosti vijeća za maloljetnike općinskih sudova na vijeća za maloljetnike okružnih sudova, koji, međutim, nikada nije bio prosljeđen Saboru na usvajanje. Vidi Hirjan, F.-Singer, M.: Maloljetnici u krivičnom pravu, str. 345.

povećanje nešto manje kod županijskih sudova jer kod njih nema koncentracije teritorijalne nadležnosti. Manje je poznato, međutim, da je to povećanje broja predmeta “raspoređeno” po sudovima za mladež u većim gradovima i u manjim županijskim središtima. Jesu li suci za mladež u svim sudovima ili bar u većini sudova dovoljno opterećeni predmetima iz nadležnosti Zakona o sudovima za mladež ili rješavaju i druge predmete i koje? U daljnjim izlaganjima obradit ćemo odgovore na ta pitanja koje smo dobili od naših ispitanika.

18. Prvo pitanje odnosilo se na vrste predmeta iz nadležnosti sudova za mladež i druge predmete koje rješavaju suci za mladež.

Tablica 9.

**VRSTE PREDMETA KOJE JE SUDAC
ZA MLADEŽ RJEŠAVAO U 2008. GODINI**

Sudac je u 2008. rješavao	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
a) Samo predmete maloljetnika	2	6,9	-	-	2	4,2
b) Predmete maloljetnika i mlađih punoljetnika	1	3,4	-	-	1	2,1
c) Predmete maloljetnika, mlađih punoljetnika i kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika	6	20,7	1	5,3	7	14,6
d) Osim predmeta pod c) još i prvostupanske predmete protiv odraslih počinitelja	16	55,2	9	47,4	25	52,1
e) Osim predmeta pod c) još i predmete istrage protiv odraslih počinitelja	-	-	4	21,0	4	8,3
f) Osim predmeta pod d) i e) još i razne druge predmete	4	13,8	5	26,3	9	18,7
Svega	29	100,0	19	100,0	48	100,0

Iz tablice se jasno razabire stvarna opterećenost sudaca za mladež predmetima iz Zakona o sudovima za mladež i ostalim predmetima. Samo tri anketi-

rana suca rade isključivo na predmetima maloljetnika i mlađih punoljetnika, a daljnjih 7 sudaca (od toga samo 1 sudac županijskog suda) vode još i predmete kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika. Za tih 10 sudaca možemo reći da su suci za mladež u punom smislu te riječi. Oni čine svega jednu petinu anketiranih sudaca za mladež. Svi ostali suci rješavaju još i razne druge predmete. Najviše je onih koji pored predmeta iz Zakona o sudovima za mladež vode još i prvostupajnske kaznene predmete protiv odraslih počinitelja, njih ima 52% ukupnog broja ispitanika. Od preostalih anketiranih sudaca za mladež 4 županijska suca, osim prije navedenih predmeta, vode još i istrage protiv odraslih okrivljenika, oni su na svom sudu istodobno i suci za mladež i istražni suci. I najzad, 9 sudaca za mladež, pored svih prije navedenih predmeta, vode još i raznovrsne druge predmete, kaznene, ali i nekaznene.

U vezi s odgovorom "drugi predmeti", od ispitanika smo tražili da navеду koji su to drugi predmeti koje su rješavali u 2008. godini. Navodimo neke karakteristične odgovore. Općinski suci za mladež: predmeti ovrhe, izvanparnični predmeti, predmeti izvršenja rada za opće dobro na slobodi, predmeti izvanraspravnog vijeća. Od županijskih sudaca za mladež dobili smo ove odgovore: izvršenje kazne zatvora (dva suca), drugostupajnski kazneni predmeti (dva suca), predmeti iz Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (jedan sudac) i predmeti USKOK-a i ratnih zločina (jedan sudac).

Iz prikazane strukture sudaca za mladež s obzirom na vrstu predmeta koje vode zaključujemo da se o pravoj specijalizaciji sudaca za mladež može govoriti samo kod manjeg broja sudaca, i to ponajprije onih koji rade u općinskim sudovima za mladež lociranim u većim gradovima. Najveći dio anketiranih sudaca zapravo i nisu pravi suci za mladež, jer pretežno rade na raznim drugim predmetima, a ne onim za obavljanje kojih su i postavljeni. Uzroci tome veoma su različiti, a jedan od njih svakako je i nejednaka rasprostranjenost kriminaliteta maloljetnika i mlađih punoljetnika, koji je koncentriran u većim gradovima. Stoga, manji broj maloljetničkih i drugih predmeta iz nadležnosti sudova za mladež u manjim središtima ne omogućuje specijalizaciju sudaca i drugih kadrova u tim mjestima.

Ovu tvrdnju o koncentraciji kriminaliteta mladih u većim gradovima i mjestima potvrđuje sljedeća tablica koja pokazuje broj osuđenih maloljetnika u županijskim središtima u Hrvatskoj (podaci se odnose na općinske i županijske sudove u svakom mjestu).

Tablica 10.

OSUĐENI MALOLJETNICI PREMA SJEDIŠTU SUDA
OD 2001. DO 2008. GODINE

Sjedište općinskog i županijskog suda za mladež	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	UKUPNO
1. Zagreb	178	196	158	165	167	130	183	157	1.334
2. Split	77	117	86	88	54	130	123	114	789
3. Osijek	106	109	76	72	100	154	95	74	786
4. Zadar	92	68	61	48	38	38	37	63	445
5. Pula	68	59	50	68	50	39	36	38	408
6. Velika Gorica	27	37	41	63	42	51	65	54	380
7. Rijeka	23	38	26	41	55	79	51	50	363
8. Varaždin	39	62	46	41	29	27	46	41	331
9. Slavonski Brod	5	20	33	60	48	51	29	57	303
10. Karlovac	43	28	32	40	52	20	41	35	291
11. Vukovar	29	30	45	40	24	34	41	48	291
12. Šibenik	42	42	29	26	32	53	24	42	290
13. Čakovec	33	17	38	32	39	26	37	33	235
14. Sisak	25	17	20	31	32	19	42	37	223
15. Bjelovar	34	54	19	24	23	23	23	18	218
16. Koprivnica	25	21	22	19	20	30	33	22	192
17. Požega	24	26	25	13	6	14	10	29	147
18. Zlatar	-	8	33	34	16	27	13	14	145
19. Dubrovnik	7	34	13	21	12	6	20	-	113
20. Virovitica	-	-	6	29	8	19	18	22	102
21. Gospić	7	11	16	8	8	4	1	10	65

Izvor podataka: CROSTAT, Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude od 2001. do 2008., Statistička izvješća: brojevi 1179, 1213, 1246, 1273, 1310, 1340, 1367 i 1395.

Na vrhu ljestvice po broju osuđenih maloljetnika nalaze se najveći hrvatski gradovi Zagreb, Split i Osijek. Za njima slijede dva grada na jadranskoj obali – Zadar i Pula, a zatim Velika Gorica. Rijeka kao treći grad po broju stanovnika u Hrvatskoj nalazi se tek na sedmom mjestu, što se možda može objasniti nešto manjom površinom koju zauzima Primorsko-goranska županija. U tablici su, međutim, zanimljivija manja mjesta s malim brojem osuđenih maloljetnika. Kao što vidimo, na dnu ljestvice nalaze se sudovi u Požegi, Zlataru, Dubrovniku, Virovitici i Gospiću, kod koji prosječan broj osuđenih maloljet-

nika u osmogodišnjem periodu iznosi 18, 14, 10 i 7 maloljetnika. Pri vrednovanju podataka iz ove tablice valja imati na umu dvoje:

- tablica pokazuje redoslijed gradova prema broju osuđenih maloljetnika, a ne prema broju maloljetničkih predmeta u svakom sudu. S obzirom na to da maloljetnici često čine imovinska i druga kaznena djela u grupi, zaključujemo da je broj maloljetničkih predmeta u pojedinim sudovima još manji (ta činjenica može donekle poslužiti i za objašnjenje neravnomjernog broja osuđenih maloljetnika u pojedinim godinama);

- broj osuđenih maloljetnika u sjedištu suda odnosi se na općinski i županijski sud, što znači da je stvarna opterećenost suca maloljetničkim predmetima na svakom pojedinom sudu još manja (to se osobito odnosi na županijske sudove za mladež, jer maloljetnici daleko više čine kaznena djela koja su u nadležnosti općinskih sudova).

Uzimajući u obzir rezultate dviju prikazanih tablica, dolazimo do zaključka da najveći dio naših sudova za mladež, ne samo općinskih nego još i prije županijskih, ima godišnje mali broj maloljetničkih predmeta, koji njihovim sucima za mladež ne omogućuje da se ozbiljnije posvete maloljetničkoj problematici, iako možda pokazuju puno smisla i ljubavi za rad na takvim predmetima. Budući da ti suci samo s maloljetničkim predmetima ne ispunjavaju normu koja im kao Damoklov mač visi nad glavom, dodjeljuju im se i razni drugi predmeti, kazneni, ali i parnični, izvršni, izvanparnični i dr. Takvi se suci pretvaraju u "suce svaštare" i kod njih nema ni govora o nekoj specijalizaciji za rješavanje maloljetničkih predmeta.

19. Dosadašnja izlaganja i prikazani podaci ne daju pravu sliku opterećenosti sudaca za mladež maloljetničkim predmetima u pojedinim sudovima. Kao što smo već više puta isticali, sudovi za mladež nadležni su postupati ne samo prema maloljetnicima nego i prema mlađim punoljetnicima te odraslim počiniteljima kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika. Za utvrđivanje stvarne opterećenosti suca za mladež tim trima vrstama predmeta, u nedostatku boljeg kriterija, poslužiti ćemo se brojem osuđenih maloljetnih, mlađih punoljetnih i odraslih počinitelja kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika.

Tablica 11.

SUDOVI ZA MLADEŽ: OSUDE MALOLJETNIKA,
 MLAĐIH PUNOLJETNIKA I ODRASLIH POČINITELJA
 U HRVATSKOJ OD 2001. DO 2006. GOD.

Godina	Broj osuđenih							
	Maloljetnika		Mlađih punoljetnika		Odraslih počinitelja na štetu djece i maloljetnika		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
2001.	884	26,2	2.004	59,5	481	14,3	3.369	100
2002.	994	24,2	2.436	59,4	670	16,4	4.100	100
2003.	875	17,7	2.984	60,5	1.077	21,8	4.936	100
2004.	963	17,8	3.055	56,6	1.384	25,6	5.402	100
2005.	855	16,7	2.750	53,7	1.517	29,6	5.122	100
2006.	974	18,0	2.679	49,4	1.767	32,6	5.420	100
Svega	5.545	19,6	15.908	56,1	6.896	24,3	28.349	100

Tablica pokazuje da najveći broj osuđenika u postupcima pred sudom za mladež dolazi iz reda mlađih punoljetnika, kojih je prosjek u šestogodišnjem razdoblju u Hrvatskoj 56% svih osoba kojima je vijeće za mladež izreklo neku kaznenopravnu sankciju. Na drugom su mjestu odrasli počinitelji kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika s 24%, dok je najmanji broj maloljetnih osuđenika – svega oko jedna petina svih osuđenih osoba pred sudom za mladež. Pri tome udio osuđenih maloljetnika u promatranom periodu konstantno opada, dok udio odraslih počinitelja na štetu djece i maloljetnika stalno raste, kako u apsolutnim tako i u relativnim brojkama.

Pri ocjeni stvarne opterećenosti sudaca za mladež u vođenju triju vrsta predmeta treba primijetiti da postupak prema svakoj od navedenih kategorija ima svoje osobitosti, koje zahtijevaju veći ili manji angažman suca za mladež. Tako u postupku prema maloljetnicima sudac za mladež najprije samostalno vodi pripremni postupak, zatim u postupku pred vijećem za mladež predsjedava vijeću i najzad provodi nadzor nad izvršenjem odgojnih mjera sve do donošenja odluke o obustavi izvršenja ili zamjeni izrečene odgojne mjere drugom mjerom. U postupcima prema mlađim punoljetnicima i odraslim počiniteljima kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika istragu, istina, provodi istražni sudac za mladež, ali zato ti postupci mogu biti složeniji i dugotrajniji u stadiju suđenja na glavnoj raspravi. To se osobito odnosi na mlađe punoljetnike kada kaznena djela počine u grupi. Prema tome, teško je ustvrditi da su predmeti suđenja nekoj od triju kategorija počinitelja teži ili

lakši u odnosu prema onim drugim predmetima. Ipak, ostaje činjenica da je broj osuđenih odraslih počinitelja kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika u znatnom porastu, a posljedica je da je i ukupan broj osuđenih pred sudom za mladež porastao od 3.369 u 2001. na 5.420 u 2006. godini, tj. 62,2%. U svakom slučaju, stvarna opterećenost sudaca za mladež ne može se mjeriti samo brojem maloljetničkih predmeta, već treba uzeti u obzir i predmete mlađih punoljetnika i odraslih počinitelja kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, koji gledajući svaki za sebe, u brojčanom smislu, premašuju broj maloljetničkih predmeta.

4.5. Stručno usavršavanje sudaca za mladež

20. Zakon o sudovima za mladež, razumljivo, ne određuje svrhu kaznenog postupka prema sudovima za mladež, ali se iz njegovih odredaba o (ne)svrhovitosti vođenja postupka (v. čl. 63. st. 1., čl. 77. st. 1. i čl. 79. st. 1.) može zaključiti da je kazneni postupak prema maloljetnicima u funkciji ostvarenja odgojne i zaštitne svrhe maloljetničkih sankcija kako je propisana u čl. 5. ZSM i logično proizlazi iz nje. Tim postupkom treba omogućiti utjecaj na odgoj maloljetnika, razvijanje njegove cjelokupne ličnosti i jačanje njegove osobne odgovornosti. Zato odgojni utjecaj na maloljetnog delinkventa treba otpočeti prije započinjanja izvršenja izrečene maloljetničke sankcije, još za vrijeme trajanja postupka pred sudom, i nastaviti izvršenjem izrečene mjere, s kojom čini jedinstveni integralni odgojni proces u tretmanu maloljetnih počinitelja. Tako određena zaštitna svrha maloljetničkog kaznenog postupka odgovara proklamiranoj svrsi sudskog postupka u pravilu 5.1 Pekinških pravila koje glasi: "Sustav maloljetničkog sudovanja mora staviti težište na dobrobit maloljetnika".

Odgojni utjecaj na maloljetnog počinitelja kaznenog djela, koji treba ostvariti u kaznenom postupku, započinje s prvim kontaktom maloljetnika sa specijaliziranim kriminalističkim službenikom, nastavlja se u pripremnom postupku i postupku pred vijećem za mladež i traje sve do početka izvršenja izrečene odgojne mjere. Da bi sudac za mladež mogao odgojno utjecati na maloljetnika, treba biti ne samo dobar pravnik već ujedno i odgojitelj koji ima znanja i smisla za odgojno djelovanje prema mladima. Stoga Zakon o sudovima za mladež i traži od sudaca za mladež da posjeduju posebna osobna svojstva i dodatna stručna znanja.

S tim u vezi, anketiranim smo sucima postavili dva pitanja. Zanimalo nas je osjećaju li suci potrebu za stjecanjem dodatnih stručnih znanja kao uvjeta za uspješno obavljanje svoje dužnosti te smatraju li da oni osobno ispunjavaju taj zakonski uvjet.

Tablica 12.

POTREBA KOD SUDACA ZA VLADANJEM
DODATNIM STRUČNIM ZNANJIMA

Suci za mladež smatraju da je vladanje dodatnim stručnim znanjima	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
U svakom slučaju potrebno	27	93,1	14	73,7	41	85,4
Poželjno, ali ne i nužno potrebno	2	6,9	4	21,0	6	12,5
Nije uopće potrebno	-	-	1	5,3	1	2,1
Svega	29	100,0	19	100,0	48	100,0

Iz tablice proizlazi da kod velike većine sudaca za mladež postoji svijest o potrebi vladanja dodatnim stručnim znanjima o kojima se govori u čl. 37. ZSM. Nešto veći postotak kod općinskih sudaca (93%) nego kod županijskih sudaca za mladež (74%) posljedica je, pretpostavljamo, većeg broja općinskih sudaca koji isključivo ili pretežno vode predmete iz nadležnosti Zakona o sudovima za mladež (v. tablicu 9). Da je vladanje “osnovnim znanjima s područja kriminologije, socijalne pedagogije i socijalne skrbi za mlade osobe” poželjno, ali ne i nužno, smatraju 4 županijska suca, dok jedan županijski sudac za mladež misli da dodatna stručna znanja sucima nisu potrebna. Taj posljednji odgovor ne treba nas iznenaditi kada znamo da u sudovima u manjim županijskim središtima ima sudaca koji su samo formalno suci za mladež, a najveći dio svog radnog vremena provode u vođenju najrazličitijih predmeta, kaznenih i nekaznenih.

Evo sada odgovora anketiranih sudaca na pitanje smatraju li i u kojoj mjeri da oni sami vladaju dodatnim stručnim znanjima.

Tablica 13.

MIŠLJENJE SUDACA ZA MLADEŽ O VLADANJU
DODATNIM STRUČNIM ZNANJIMA

Znanjima iz kriminologije, socijalne pedagogije i socijalne skrbi za mlade suci smatraju da	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Vladaju u dovoljnoj mjeri	16	55,2	10	52,6	26	54,2
Vladaju samo djelomično i nedovoljno	12	41,4	9	47,4	21	43,8
Uopće ne vladaju	1	3,4	-	-	1	2,0
Svega	29	100,0	19	100,0	48	100,0

Preko polovine svih anketiranih sudaca misli da u dovoljnoj mjeri vlada znanjima koja se traže za uspješno obavljanje dužnosti suca za mladež, dok daljnjih 44% misli da tim znanjima vlada samo djelomično i nedovoljno. Samo jedan sudac općinskog suda iskreno je i otvoreno priznao da potrebnim znanjima uopće ne vlada.

21. Jesu li naši suci dovoljno kritični prema svom (ne)poznavanju nepravničkih disciplina kao što su kriminologija, psihologija, socijalna pedagogija i druge, o kojima gotovo ništa nisu imali prilike naučiti u svom redovitom pravničkom obrazovanju? O vjerodostojnosti odgovora iz tablice 13 moći ćemo nešto više reći nakon što pogledamo dobivene rezultate u naredne dvije tablice. Prva tablica daje odgovore na pitanje sucima za mladež jesu li nakon stupanja na snagu Zakona o sudovima za mladež 1. siječnja 1998. sudjelovali na nekom domaćem ili međunarodnom skupu na kojem se tretirala problematika maloljetničke delinkvencije.

Tablica 14.

SUDJELOVANJE SUDACA NA STRUČNIM SKUPOVIMA O MALOLJETNIČKOJ PROBLEMATICI

Na stručnim skupovima o maloljetničkoj problematici sudac-sutkinja je	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Sudjelovao-sudjelovala	10	35,7	8	42,1	18	38,3
Nije sudjelovao-sudjelovala	18	64,3	11	57,9	29	61,7
Svega	28*	100,0	19	100,0	47	100,0

* Napomena: Jedan je upitnik bio bez odgovora

Gotovo je nevjerojatan, ali istinit podatak da preko 60% anketiranih sudaca za mladež nikad nije sudjelovao ni na jednom stručnom skupu kojeg je tema razmatranja bila problematika maloljetničke delinkvencije. Pri tome je omjer broja sudaca koji jesu i onih koji nisu sudjelovali na nekom skupu nepovoljniji za općinske suce za mladež, iako upravo oni rješavaju daleko veći broj maloljetničkih predmeta nego županijski suci.

Sljedeća tablica pokazuje discipline iz kojih su suci za mladež izrazili interes za stjecanje dodatnih stručnih znanja.

Tablica 15.

DISCIPLINE IZ KOJIH BI SUCI ZA MLADEŽ
ŽELJELI STEĆI DODATNA ZNANJA

Discipline	Broj	
	Ukupno (općinski suci – županijski suci)	
Sudska psihologija	31	(23 – 8)
Sociologija maloljetničke delinkvencije	25	(16 – 9)
Socijalna pedagogija	22	(15 – 7)
Maloljetničko kazneno pravo (materijalno i procesno)	17	(10 – 7)
Kriminologija	12	(9 – 3)
Viktimologija	12	(10 – 2)
Metodologija socijalnog rada	8	(6 – 2)
Nešto drugo	1	(1 – 0)
Svega	128	(90 – 38)

Napomena: Suci su mogli zaokružiti više navedenih disciplina. Svaki je sudac u prosjeku zaokružio 2,7 disciplina (općinski suci 3,1, a županijski 2,0).

Rezultati iz ove tablice donekle korigiraju navode iz tablice 13 prema kojoj se preko polovine sudaca izjasnilo da u dovoljnoj mjeri vlada znanjima iz čl. 37. ZSM. Sama činjenica da su općinski suci u prosjeku zaokružili 2,7 discipline, a županijski suci 2 discipline govori u prilog tvrdnji da ipak mnogi suci intimno u sebi osjećaju potrebu za stjecanjem znanja koja će im olakšati obavljanje njihova posla. Prvo mjesto psihologije na ljestvici disciplina iz kojih bi suci htjeli steći dodatna znanja kazuje da mnogim sucima u svakodnevnom kontaktu s maloljetnim delinkventima nedostaje bolje poznavanje ličnosti maloljetnika i razumijevanje za njegove probleme koji su rezultirali njegovim delinkventnim ponašanjem. Većina disciplina iz popisa u tablici ne predaje se na dodiplomskom studiju naših pravnih fakulteta, iako bi poznavanje njihove materije bilo veoma korisno za uspješan rad ne samo sudaca za mladež nego i svih drugih sudaca koji vode kaznene predmete.

22. Iz svega dosad izloženog o djelovanju sudaca za mladež i njihovoj ulozi u postupanju prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela provlači se misao da su stručno usavršavanje sudaca i njihova specijalizacija prijeko potreban uvjet za uspješno djelovanje maloljetničkog pravosuđa. Zadovoljavajuća specijalizacija sudaca ne može se postići samo radom na rješavanju maloljetničkih predmeta, pogotovo kad većina naših sudaca za mladež nema dovoljan broj

predmeta iz nadležnosti Zakona o sudovima za mladež da bi se ozbiljnije mogli posvetiti maloljetničkoj problematici. Stoga je nužno posegnuti za drugim oblicima djelovanja kojima će se podići razina obrazovanja i stručnosti sudaca za mladež. Ne treba posebno naglašavati da bi permanentnim i organiziranim stručnim osposobljavanjem trebalo obuhvatiti ne samo suce za mladež već i državne odvjetnike za mladež, istražne suce za mladež, specijalizirane policijske službenike i sve druge osobe koje na bilo koji način sudjeluju u kaznom postupanju prema maloljetnicima.

U vezi sa stručnim usavršavanjem i dopunskim obrazovanjem sudaca za mladež, anketiranim sucima postavili smo pitanje o načinu organiziranja stručnog usavršavanja te tko bi prema njihovu mišljenju trebao biti organizator takvog djelovanja.

Tablica 16.

ORGANIZIRANJE STRUČNOG USAVRŠAVANJA SUDACA ZA MLADEŽ

Način organiziranja stručnog usavršavanja sudaca	Općinski suci		Županijski suci		Svega	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Održavanjem povremenih stručnih predavanja, seminara, radionica i sl.	11	47,9	9	52,9	20	50,0
Održavanjem ciklusa predavanja u trajanju od 3, 5 ili 7 dana za suce s područja određene regije	5	21,7	41,2	7	12	30,0
Organiziranjem stručnog specijalističkog poslijediplomskog studija iz područja maloljetničke delinkvencije	5	21,7	1	5,9	6	15,0
Neki drugi način	2	8,7	-	-	2	5,0
Svega	23	100,0	17	100,0	40	100,0

Napomena: 8 je upitnika bilo bez odgovora.

Na ovo pitanje odgovarali su samo suci koji su smatrali da je vladanje dodatnim stručnim znanjem u svakom slučaju potrebno (tablica 12).

Kad je riječ o načinu organiziranja stručnog usavršavanja sudaca za mladež, pri odabiru ponuđenih odgovora suci su očito imali na umu činjenicu da im

njihove obveze na radnom mjestu ne dopuštaju dulje izbjivanje s posla. Zato se najveći broj sudaca opredijelio za povremeno održavanje stručnih predavanja i seminara, dok je organiziranje specijalističkog poslijediplomskog studija, kao nesumnjivo najbolji način dopunskog obrazovanja, dobio najmanji broj odgovora.

Najzad, anketirane suce pitali smo tko bi, prema njihovu mišljenju, trebao biti organizator i nositelj permanentnog stručnog usavršavanja sudaca za mladež.

Tablica 17.

ORGANIZATOR STRUČNOG USAVRŠAVANJA SUDACA ZA MLADEŽ

Institucija	Broj	%
Pravosudna akademija	27	39,1
Vrhovni sud Republike Hrvatske	14	20,3
Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske	12	17,4
Pravni fakulteti	6	8,7
Udruga sudaca za mladež (koja bi se mogla osnovati)	6	8,7
Netko drugi	4	5,8
Svega	69*	100,0

* Napomena: Više sudaca zaokružilo je dva ili tri odgovora.

Suci su se najčešće opredjeljivali za Pravosudnu akademiju koja je prema čl. 7. Zakona o Pravosudnoj akademiji dužna “organizirati i provoditi kontinuirano stručno usavršavanje pravosudnih dužnosnika”. Što se tiče Ministarstva pravosuđa, Zakon o sudovima za mladež u čl. 135. stavlja mu u dužnost da se brine o stručnom usavršavanju svih osoba koje rade na poslovima delinkvenције mladih i kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika, određujući u isto vrijeme načine i oblike takvog djelovanja. Valja se nadati da će novoosnovana Pravosudna akademija u ispunjavanju svoje obveze stručnog usavršavanja, kad je riječ o sucima za mladež, biti uspješnija od Ministarstva pravosuđa, koje usprkos svojoj zakonskoj obvezi nije na tom području postiglo neke rezultate.

Među potencijalne nositelje aktivnosti na usavršavanju sudaca za mladež uvrstili smo i (nepostojeću) udruhu sudaca za mladež, ali je dobila svega šest glasova. U nekim stranim zemljama postoje dragovoljne asocijacije maloljetničkih sudaca, koje u okviru svoga djelovanja na promoviranju in-

teresa sudaca za maloljetnike sudjeluju i na podizanju stručne razine svojih članova. Naši suci za mladež trebali bi se, po ugledu na svoje strane kolege, organizirati u asocijaciju koja bi se, među ostalim, mogla brinuti i za njihovo stručno uzdizanje.

5. ZAKLJUČAK

23. Sud za mladež hrvatski je maloljetnički sud ustrojen kao posebno odjeljenje sudova opće nadležnosti, dakle u okviru redovnog pravosudnog sustava. Odjeli za mladež kao osnovna organizacijska jedinica postoje samo u općinskim sudovima u sjedištu županijskog suda te u županijskim sudovima. Takvom koncentracijom teritorijalne nadležnosti na razini općinskih sudova dobiven je manji broj općinskih sudova za mladež, a istovremeno je povećan broj maloljetničkih predmeta za rješavanje u tim sudovima.

Odjel za mladež čine dva suca ili više sudaca za mladež, vijeće za mladež, istražni sudac za mladež (samo u županijskim sudovima) i stručni suradnik. Sudac za mladež središnja je figura u kaznenom postupanju prema maloljetnicima: vodi pripremni postupak koji zamjenjuje istragu u postupku protiv punoljetnih počinitelja, predsjedava vijeću za mladež u postupku na glavnoj raspravi ili u sjednici vijeća te provodi nadzor nad izvršenjem odgojnih mjera. Vijeće za mladež isključivo je nadležno za primjenu maloljetničkih sankcija, a čine ga, osim suca za mladež, i suci porotnici za mladež. Zakon propisuje posebne uvjete koje treba ispunjavati sudac za mladež: pored općih uvjeta za svakog suca, on treba posjedovati posebna osobna svojstva te dopunska znanja iz nepravničkih znanosti.

Vijeće za mladež ima isključivu i potpunu nadležnost nad svim maloljetnim osobama od 14 do 18 godina bez obzira na težinu počinjenog kaznenog djela. Zato nema upućivanja maloljetnog počinitelja na redovni sud kad je riječ o najtežim kaznenim djelima. Za razliku od donje granice kaznenopravne nadležnosti, gornja granica nadležnosti nije čvrsto određena i vijeće za mladež ovlašteno je postupati sve do navršene dvadeset treće godine života mladog počinitelja kaznenog djela. Nadležnost vijeća za mladež proširena je i na kategoriju mlađih punoljetnika (osobe koje su u vrijeme počinjenja kaznenog djela navršile 18, a nisu navršile 21 godinu života) te na odrasle počinitelje kaznenog djela na štetu djece i maloljetnika. Na taj način povećan je broj predmeta za rješavanje u općinskim i županijskim sudovima za mladež, a istodobno je objedinjena zaštita djece i maloljetnika bez obzira na njihovu ulogu u počinjenom kaznenom djelu.

24. Anketom koju smo proveli među 48 sudaca za mladež iz dvadeset jednog općinskog i isto tolikog broja županijskih sudova za mladež iz čitave Hrvatske htjeli smo utvrditi kako se u praksi primjenjuju neka rješenja hrvatskog

zakonodavca o djelovanju sudova za mladež: koje vrste predmeta i u kojem opsegu rješavaju suci za mladež, kako se odabiru suci za mladež te u kojoj mjeri proširena nadležnost vijeća za mladež omogućuje specijalizaciju sudaca radom na maloljetničkim predmetima.

Jedno od pitanja na koje smo anketom željeli dobiti odgovor jest i pitanje koje predmete rješavaju naši suci za mladež: jesu li to samo predmeti iz nadležnosti Zakona o sudovima za mladež (predmeti maloljetnika, mlađih punoljetnika i predmeti kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika) ili su to i neki drugi predmeti i koji? Utvrdili smo da samo jedna petina anketiranih sudaca za mladež (9 općinskih i 1 županijski) vode isključivo predmete za rješavanje kojih su i postavljeni. To su suci za mladež u pravom smislu te riječi. Svi ostali suci (njih 38) vode još i razne druge predmete. Najviše je onih koji, osim predmeta iz Zakona o sudovima za mladež, rješavaju još i prvostupajnske kaznene predmete protiv odraslih počinitelja kaznenih djela. Za te suce mogli bismo reći da su "polovični suci za mladež". Od preostalih anketiranih sudaca za mladež, 4 županijska suca, osim prije navedenih predmeta, vode i predmete istrage protiv odraslih počinitelja, oni su na svom sudu istovremeno i suci za mladež i istražni suci. Najzad, 9 anketiranih sudaca rješava, pored svih naprijed navedenih predmeta, još i raznovrsne druge kaznene, ali i nekaznene predmete. Na temelju navedenih podataka zaključujemo da o specijalizaciji sudaca za mladež možemo govoriti jedino kod manjeg broja sudaca, i to prije svega onih koji rade u općinskim sudovima u većim gradovima. Do sličnog zaključka dolazimo i na temelju podataka o broju osuđenih maloljetnika, mlađih punoljetnika i odraslih počinitelja na štetu djece i maloljetnika i njihove distribucije prema sjedištu županijskih sudova u Hrvatskoj. Iako broj osuđenih osoba nije najpouzdaniji pokazatelj opterećenosti sudova za mladež trima kategorijama predmeta, ostaje činjenica da najveći dio postojećih sudova za mladež ima vrlo mali broj predmeta za rješavanje iz područja kriminaliteta mladih i kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika.

Iz svega naprijed navedenog proizlazi da je glavni problem hrvatskog maloljetničkog pravosuđa nedovoljan broj predmeta iz područja kriminaliteta mladih i kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika i njihova raspodjela na ne baš mali broj od ukupno 42 suda za mladež (taj je broj za jednu trećinu veći od broja sudova za maloljetnike koje smo u Hrvatskoj imali za vrijeme važenja Krivičnog zakona SR Hrvatske iz 1977. godine, kada je bilo 14 općinskih i isto toliko okružnih maloljetničkih sudova). Očito je da zakonska rješenja o koncentraciji teritorijalne nadležnosti na razini općinskih sudova i proširenju nadležnosti predmetima mlađih punoljetnika i kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika nisu postojećem broju sudova za mladež osigurali dovoljnu specijalizaciju njihovih sudaca, pa bi trebalo razmisliti o nekim drugim rješenjima.

Jedan od načina da se to postigne svakako je preispitivanje opravdanosti zadržavanja kriterija težine kaznenog djela za podjelu stvarne nadležnosti

između općinskog i županijskog vijeća za mladež, s obzirom na to da težina počinjenog kaznenog djela kod maloljetnika nema jednako značenje kao kod odraslih počinitelja. Ukidanjem tog kriterija čitava prvostupanjska nadležnost sudova za mladež bila bi koncentrirana na razini samo jednog suda – općinskog ili županijskog. Isto tako i preraspodjela teritorijalne nadležnosti sudova za mladež određivanjem manjeg broj sudova koji bi pokrivali šire područje. Time bi se dobilo na koncentraciji većeg broja predmeta na manji broj sudova, što bi omogućilo bolju specijalizaciju sudaca za mladež i čitavog pravosudnog kadra koji djeluje na rješavanju maloljetničke problematike.

Summary

JUVENILE COURTS: STRUCTURE, COMPOSITION AND JURISDICTION PURSUANT TO THE JUVENILE COURTS ACT

This paper deals with the legal regulation of the structure of juvenile courts, the composition of the juvenile panel and its subject-matter, and its territorial and personal jurisdiction. The judge in juvenile matters is the key person in overall court proceedings against juvenile perpetrators of criminal offences. Therefore, achieving the purpose of court proceedings against juvenile offenders mostly depends on the judge and his or her personal competences and professional qualifications. In the second part, the paper presents the results of a survey conducted among 48 judges of all municipal and county juvenile courts in Croatia. The survey shows that the main problem of the Croatian juvenile court system is an insufficient number of cases that fall under the jurisdiction of the Juvenile Courts Act, especially in courts situated in smaller county centres. Finally, the authors propose legal solutions which could lead to an increase in their caseload, which would also result in the improved specialisation of juvenile judges.